

VERSLAG

OVER HET

BESTUUR EN DEN TOESTAND DER ZAKEN

VAN DE

STAD TURNHOUT,

door het kollegio van Burgemeester en Schepenen aen den Gemeente-Raad,

IN ZYNE ZITTING VAN 3 OCTOBER 1864 VOORGEDRAGEN.

BREPOLS EN DIERCKX ZOON.

Mynne Heeren,

Overeenkomstig de bepalingen van het art. 70 der gemeentewet, hebben wy de eer UEd. het volgende verslag over het bestuur en den toestand der zaken, voor het dienstjaar 1863-1864, te doen.

TYTEL I.

STAET DER BEVOLKING.

De bevolking van onze stad en derzelve gehuchten, op 31 december 1863, bestond uit 13,086 zielen, te weten : 6381 mannen 6705 vrouwen.

Beweging van den burgerlyken stand.

Geboorten, sterfgevallen, huwelyken, echtscheidingen, erkende en gewettigde kinderen.

De volgende staet toont ten duidelykste aen de bewegingen van den burgerlyken stand (geboorten en sterfgevallen), gedurende de jaren 1862 en 1863.

Jaren.	Getal geboorten.		Getal sterfgevallen.		Getal doofgeboren, in de geboorten en sterfgevallen niet begrepen.
	Mannelyk.	Vrouwelyk.	Kinderen en ongehuwden.	Gehuwden.	
1862	197	138			
1865	220	199			
			Mannelyk.		
			Vrouwelyk.		
			Mannelyk.		
			Vrouwelyk.		
			Totaal.		
			Mannelyk.		
			Vrouwelyk.		
			Mannelyk.		
			Vrouwelyk.		
			Weduwenaren.		
			Weduwen.		
			Totaal.		
			Meerder gestorven dan geboren.		
			Meerder geboren dan gestorven.		
			Mannelyk.		
			Vrouwelyk.		
			Mannelyk.		
			Vrouwelyk.		
			Totaal.		
			Getal tweelingen onder de geboorten begrepen.		

ANMERKINGEN.

Er zyn hier ter stede, in 1863, 3 personen van het mannelyk en 5 van het vrouwelyk geslacht overleden, die of niet woonachtig waren, terwyl er 3 van het mannelyk en 4 van het vrouwelyk geslacht, die hier woonachtig waren, elders zyn overleden.

Van de sterfgevallen der twee geslachten in 1865, telt men er:		
Van eene maend voltrokken en beneden		20
Van 1 maend en 1 dag tot 2 maanden voltrokken		8
» 2	» 3	6
» 3	» 4	3
» 4	» 5	9
» 5	» 6	3
» 6	» 7	7
» 7	» 8	5
» 8	» 9	2
» 9	» 10	4
» 10	» 11	2
» 11	» 12	6
» 12	» 13	11
» 13	» 14	12
» 14	» 15	5
» 15	» 16	7
» 16	» 17	7
» 17	» 18	1
» 18	» 19	3
» 19	» 20	12
» 20	» 21	9
» 21	» 22	10
» 22	» 23	10
» 23	» 24	4
» 24	» 25	10
» 25	» 26	15
» 26	» 27	7
» 27	» 28	10
» 28	» 29	10
» 29	» 30	20
» 30	» 31	20
» 31	» 32	22
» 32	» 33	14
» 33	» 34	11
» 34	» 35	4
» 35	» 36	2
» 36	» 37	
» 37	» 38	
» 38	» 39	
» 39	» 40	
» 40	» 41	
» 41	» 42	
» 42	» 43	
» 43	» 44	
» 44	» 45	
» 45	» 46	
» 46	» 47	
» 47	» 48	
» 48	» 49	
» 49	» 50	
» 50	» 51	
» 51	» 52	
» 52	» 53	
» 53	» 54	
» 54	» 55	
» 55	» 56	
» 56	» 57	
» 57	» 58	
» 58	» 59	
» 59	» 60	
» 60	» 61	
» 61	» 62	
» 62	» 63	
» 63	» 64	
» 64	» 65	
» 65	» 66	
» 66	» 67	
» 67	» 68	
» 68	» 69	
» 69	» 70	
» 70	» 71	
» 71	» 72	
» 72	» 73	
» 73	» 74	
» 74	» 75	
» 75	» 76	
» 76	» 77	
» 77	» 78	
» 78	» 79	
» 79	» 80	
» 80	» 81	
» 81	» 82	
» 82	» 83	
» 83	» 84	
» 84	» 85	
» 85	» 86	
» 86	» 87	
» 87	» 88	
» 88	» 89	
» 89	» 90	
» 90	» 91	
» 91	» 92	
» 92	» 93	
» 93	» 94	
» 94	» 95	
» 95	» 96	
» 96	» 97	
» 97	» 98	
» 98	» 99	
» 99	» 100	

Totaal 423

Volgens opgaef zyn er gestorven ten gevolge van :

	Thuis.		in 't Gasthuis, andero openbare gestichten, enz.		Met behulp der geneesheeren.		Zonder behulp der geneesheeren.	
	MAN.	VR.	MAN.	VR.	MAN.	VR.	MAN.	VR.
Bloedspuwing	1	1	»	»	1	1	»	»
Borstwater	8	11	7	5	15	16	»	»
Croupe	5	9	»	»	1	5	4	4
Geracktheid (apoplexie)	2	2	»	»	2	2	»	»
Kanker	»	1	»	»	»	1	»	»
Kinderbedzichte	»	8	»	»	»	8	»	»
Roodgrond	70	57	1	1	47	58	24	20
Stuipte	44	44	»	»	»	»	44	44
Thyphus	4	2	»	»	4	2	»	»
Tering	10	29	1	5	10	52	1	2
Verongelukking	5	»	»	»	1	»	2	»
Verzwakking	25	55	5	15	50	46	»	2
Waterzucht	6	5	5	»	11	5	»	»
	178	200	10	26	122	154	75	72
	578		45		376		147	
Overeenkomend totaël	425				423			

Huwelyken.

Tusschen jongens en meisjes van 21 jaer en beneden	2
Idem 21 jaer en 1 dag tot 25 jaer voltrokken	23
Idem 25 » » 30 » »	25
Idem 30 » » 35 » »	5
Idem 35 » » 40 » »	6
Idem 40 » » 45 » »	1
Idem 45 » » 50 » »	1
Tusschen jongens en weduwen van 25 jaren en 1 dag tot 30 jaer voltrokken	2
Idem 30 » » 35 » »	2
Idem 35 » » 40 » »	1
Idem 40 » » 45 » »	1
Tusschen weduwenaren en meisjes van 25 jaren en 1 dag tot 30 jaren voltrokken	2
Idem van 30 jaren en 1 dag tot 35 jaer voltrokken	4
Idem 35 » » 40 » »	2
Tusschen weduwenaren en weduwen van 40 jaren en 1 dag tot 45 jaren voltrokken	1
Idem van 40 tot 45 jaren voltrokken	2
Idem 45 » » 50 » »	1
	Totaël 81
In 1862	92

Vershil in min 11

Gewettigde kinderen.

	JONGENS.	MEISJES.
Van 3 maenden tot een jaer	»	1
» 1 tot 2 jaren	1	1
» 5 » 10 »	0	1

Totaël 4

Verandering van woonplaats.

Sedert den 1° january tot en met den 31° december 1863 zyn er in onze stad en in den omtrek komen wonen :
 Van gemeenten uit deze provincie : 214 mannen, 227 vrouwen.
 Van andere provinciën van 't ryk :

Uit Brabant	21	»	18	»
» Henegouwen	1	»	»	»
» Limburg	»	»	3	»
» Oost-Vlaenderen	9	»	4	»
» West-Vlaenderen	4	»	1	»
	246		253	

Van buiten 's lands :

» Holland	20	»	37	»
» Frankryk	»	»	1	»
	Totaël 266		291	

Er zyn tusschen gemeld tydstip van hier vertrokken :
 Naer gemeenten in deze provincie. 173 mannen 203 vrouwen.
 » andere gemeenten in het ryk 55 » 43 »
 » andere koningryken en landen 23 » 21 »

Totaël 251 » 267 »

Gevolgenlyk zyn er in onze stad 15 mannen en 24 vrouwen meerder komen wonen dan vertrokken.

Aenmerkingen omtrent het houden der registers van den burgerlyken stand

De registers van den burgerlyken stand worden steeds met nauwkeurigheid gehouden.

De heer schepen Van Hal blyft by volherding nauwkeurig en loffelyk het ambt van openbaren ambtenaar van den burgerlyken stand met al zyne betrekkingen bedienen.

Verificatie der registers van den burgerlyken stand.

De nedergelegde registers over 1863 hebben andermael aen den procureur des konings geene aenleiding tot aenmerking gegeven.

TITEL XX.

GEMEENTE-BESTUER.

Gemeente-Raad.

Ten gevolge van het overlyden van den heer P. J. Verheyen, die sedert 26 december 1818 deel van onzen gemeente-raed maakte, zal de raed moeten beslissen, wanneer men in zyne vervanging zal voorzien.

De stad verliest in genoemden heer niet alleen een onpartydig en verlicht raedslid, maer ook een regschapen burger, die door zyn vreedzaam karakter algemeen werd bemind.

Als fabrikant in tyken, enz., enz., heeft hy aen zyne geboortestad ook zeer belangrijke diensten bewezen. Immers hy heeft doen zien, dat met altoos den ouden slenter te volgen, men geene nyverheid kan doen vooruitgaen, maer dat het eene noodzakelykheid is van naer den smaek der eeuw te werken. Overigens zal de werkzame levensloop van den heer Verheyen door de door hem gemaekte gebouwen en ontginningen steeds eene voordeelige geheugenis by onze medeburgers behouden.

De kiezing voor de kleinste helft des raeds, welke, ingevolge het art. 20 der wet van 50 maart 1836, op den laetsten dyndag der maend october 1865 plaats had, heeft voor uitslag opgeleverd, dat de heeren M. Gerstmans, Joseph Marynen en Joseph Neeckx, wier mandaet op 1° january eindigde, zyn herkozen geworden. De heeren J. F. Noten, sedert meer dan 32 jaren schepen dezer stad, Joseph Gouweloos, welke door deszelfs ziekeleyken toestand hun ontslag van raedslid hadden gegeven, en de heer N. Van Ballaer, aftredend lid, zyn door de heeren L. Hendrickx, J. A. C. Hoefnagels en Hendrik Noten vervangen geworden.

De raed heeft, in 1863, 23 zittingen gehouden en over 88 verschillende zaken eene beslissing genomen.

De bestendige commissiën hebben zich daerenboven vereenigd, telkens zy met een byzonder onderzoek belast waren. Ten gevolge van de gedeeltelyke vernieuwing des raeds werden de commissiën, in zitting van 22 january II., op nieuw zamen-gesteld.

Dezelve bestaen thans zoo als volgt :

Voor de begrootingen, finantiën en rekeningen : De heeren de Fierlant, Donnez, Gerstmans, Hoefnagels, Mesmaekers en Noten ;

Wy hebben ook na het drukken dezes het verlies van den heer M. Gerstmans te betreuren. Deze achtbare man die in verschillende betrekkingen, gedurende zynen levensloop, veel diensten aen zynen evenmensch bewees, was hier ter stede algemeen geacht.

Voor den brandspuitdienst : De heeren Hendrickx, Marynen en Noten ;

Voor de buertwegen : De heeren Hendrickx, Mesmaekers en Neeckx ;

Voor de gaz-verlichting : De heeren de Fierlant, Donnez en Mesmaekers ;

Voor het onderwys : De heeren Donnez, Hoefnagels en Mesmaekers.

Kollegie van Burgemeester en Schepenen.

Het heeft Z. M. behaegd den heer J. A. C. Hoefnagels, by besluit van 17 december laetstleden, als schepen, in vervanging van den heer J. F. Noten, te benoemen.

Het getal der zittingen van het kollegie, waervan proces-verbael in 1863 is opgemaakt, belooft tot 59.

Personeel en inrigting der bureelen.

Zonder verandering.

Kieslysten.

De kieslysten over de jaren 1864 en 1863 geven by vergelyking den volgenden uitslag :

Jaer.	KIEZING VOOR DE VORMING		
	der wetgevende Kamers.	van den provincialen raed.	van den gemeente-raed.
1864	255	242	283
1863	256	245	283
Verskil {	in meer	»	»
	in min	1	»

De herziening van deze lysten heeft andermael geene aenleiding tot reklamen gegeven.

Op de kieslysten voor de wetgevende Kamers en van den provincialen raed zyn er in 1864 doorgeschrap :

10 personen, welke voor de herziening der gezegde lysten waren overleden.

2 idem idem de stad hadden verlaten.

4 idem idem den vereischten cyns niet meer betaelden.

Integendeel zyn er 15 nieuwe kiezers op dezelfde lysten gebragt.

Voor de hiervoor aengehaalde redenen zyn er op de gemeente-kieslysten insgelyks vyftien personen doorgeschrapt, en vyftien andere personen als nieuwe kiezers ingeschreven geworden.

Zichier de herhalende tabel der verschillende staten en beroepen, waertoe de personen, op de kieslyst voor de wetgevende Kamers gebragt, behooren :

Advokaten	4
Ambachtslieden	25
Ambtenaers of beambten in werkelyken dienst	10
Aennemers	2
Artsenbereiders	3
Bankelbakkers	2
Bankiers	1
Beenhouwers	1
Brouwers	4
Eigenaers	1
Genees- en heelmeeesters	4
Griffiers	2
Handelaers	26
Herbergiers	7
Kooplieden en slyters	31
Landbouwers	27
Ministers der eerediensten	5
Molenaers	4
Notarissen	4
Nyverheids-oefenaers	32
Officiers van het openbaer ministerie	1
Procureurs of avoués	1
Regters of raedsheeren	4
Renteniers	11
Tappers	20
Zackwaernemers	1
Zilvermeden	2

Totael 235

Lyst der jury.

De herziene naemlyst der personen, die in onze stad als jury kunnen worden geroepen, beloopt voor dit jaer ten getalle van 51, en in het afgeloopen jaer was hetzelfde 53.

Kiezingen.

De kiezing, welke ten gevolge van het koninklyk besluit van 16 july ll. op 11 augustus daerna alhier heeft plaats gehad, heeft voor uitslag opgeleverd, dat de heeren Coomans, de Merode en Nothomb om zoo te zeggen eenstemmig zyn herkozen geworden.

Beweging der zaken van het bestuer en stadsschriften.

Zonder verandering; zie ons verslag over 1856-1857.

Gemeente-goederen.

Roerende en onroerende goederen.

Zie den volgenden titel : *Aenkooping, verkoopingen en mangelingen.*

Aenkooping, verkoopingen en mangelingen.

Aenkooping zyn er niet geschied. Er zyn slechts eenige onbeduidende voorhoofden van wegen aen de aenpalende eigenaers verkocht. Geene mangelingen hebben er plaats gehad.

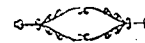
Betwistbare zaken.

Geene.

Gemeente-reglementen.

Sedert ons laetste verslag is er een aanvullings-reglement van policie, behelzende eenige wyzigingen en byvoegingen aen het algemeen policie-reglement, mitgaders aen het speciaal reglement over het houden der openbare feesten en herbergen, in zwang gesteld.

Over de verdiensten en reklamen, die er wegens dit reglement zyn ingekomen, moet er nog eene eindelyke beslissing worden genomen.

TITEL III.

GEMEENTE - INKOMSTEN.

Ontleding der gemeente-rekening van 1862 en waerdering der begrooting voor 1865.

Gewoone en buitengewoone ontvangsten.

A. Gewoone.

Erfelyke inkomsten.

	Rekening.	Begrooting
Verhuring van huizen en andere opbrengende gebouwen	fr. 1850- »	1850-»
Verkoop van turf, schadden, hout en strooisel	136-20	600-»
<i>Gemagtigde heffingen, schattingen en belastingen.</i>		
Voor het onderhouden en verbeteren der buertwegen	4099-84	4100-»
Opbrengst van het staengeld in het vleeschhuis	450-50	400-»
Gewoone additionele centimen op de belastingen	3080-56	3100-»
1/3 der belastingen op de honden	452-62	475-»
Aendeel der stad voor de afgeschafte octrooi-regten, volgens de wet, jaer 1865.	64900- »	64900-»
Belasting op haver, hooi, strooi en voorgevels der huizen	12409-08	14520-»
Idem op de rytuigen op veren of riemen	410- »	430-»
Opbrengst der boeten	614-53	600-»

Andere ontvangsten.

Opbrengst der akten van den burgerlyken stand	73-96	70-»
Mede te dragen fr.	88487-29	91045-»

Rekening. Begrooting.
Medege dragen fr. 88487-29 91045-»

B. Buitengewoone.

Goed slot der vorige rekening	15316-17	
Overschot der vorige dienstjaren op de begrooting	»- »	2201-78
Toelage van de provincie voor de stads-teekenschool	300- »	300-»
Id. id. voor het lager onderwys	1000- »	4500-»
Id. id. voor de godshuizen verleend	600- »	600-»
Id. id. van het gouvernement en de provincie voor de school en de pastory te Severdonck	700- »	»-»
Verskillende ontvangsten	309-69	200-»
Buitengewoone opcentimen.	5786-53	8110-»
Som te ontvangen voor het uitbetalen aan de liefdadige gestichten	»- »	1000-»
Teruggave van den verleenden onderstand aan behoeftige reizigers	77-25	150-»
Militaire logementen, transporten, enz.	301-92	1000-»
Teruggave van de verschotten gedaen voor de kuisching der rivieren <i>ex-officio</i> , ten laste der boordeigenaers	»- »	100-»
Bedrag der toelage van het gouvernement voor de wachtgelden der beambten van 't octrooi	1581-08	»-»
Overschot van de verkochte belgische obligatiën voor de inrigting van het gaz-licht, onbegrepen die het verleeden jaer in ontvangst zyn gebragt	7168-93	»-»
Bedrag van eene te doene leening van fr. 16,000, voor het bekostigen van den gazonieter		16000-»
Vermoedelyke opbrengst van den te plaetsen barrcel op den steenweg naer Merxplas		200-»
Algemeene ontvangsten en opbrengsten van het gaz-fabrick	23844-42	23000-»

Totael fr. 145173-28 148706-78

Gewoone en buitengewoone uitgaven.

	Rekening.	Begrooting.
1 ^e kapittel. Huishoudelyk plaatselyk be- stuur	14826-01	13340- »
2 ^e » Publieke veiligheids- en ge- zondheids-gestellenis, enz.	37914-68	34810- »
3 ^e » Gemeente-werken	6746-84	7500- »
4 ^e » Handel en scheepvaart	» »	» »
5 ^e » Casernering, logement en militaire transporten	349-44	1000- »
6 ^e » Publieke weldadigheid	30965-25	30250- »
7 ^e » Eeredienst	850- »	900- »
8 ^e » Openbaer onderwys	7958-12	11354- »
9 ^e » Schoone kunsten	1899-86	2900- »
10 ^e » Gevestigde schuld	12543-76	19998-18
11 ^e » Regelingen	60-70	21-48
12 ^e » Herhalingen	12692-95	1828-24
13 ^e » Buitengewoone uitgaven	2921-26	4378- »
14 ^e » Verschillende uitgaven	4488- »	2730- »
15 ^e » Nieuwe werken en byzon- dere uitgaven	600- »	17500- »
Totaal fr.	132796-85	148609-90

Uitkomst van de begrooting van 1865.

Ontvangsten	fr. 148706-78
Uitgaven	» 148609-90
Overschot	» 96-88

Schulden.

Stads schulden zyn dezelfde gebleven.
Het kapitaal der gevestigde schuld beloopt tot fr. 20423-28.
De hiervoor te betalene interesten bedragen fr. 612-71.
De rente, aen het jongens-weezenhuis verschuldigd, bedraegt
fr. 21128-89, en de jaerlyksche interest fr. 633-86.
Die aen het meisjes-weezenhuis toekomende, beloopt in kapi-
tael fr. 15192-13 en in jaerlykschen interest fr. 423-28.

Leeningen.

Van de leening van 1847 waren er op 1° januarij 11. nog 53
obligatiën van 500 franken aen 5 % in handen, dus een kapi-
tael van fr. 26500-»
Sedert zyn er 5 obligatiën afgelegd, ci » 2500-»
Dus blyft er van deze leening nog bestaen » 24000-»
De leening van fr. 120,000 voor de inrigting
van het gazlicht beliep op voormeld tydstip
nog fr. 116500-»
Sedert is er een kapitaal afge-
legd van » 1400-»
Blyft nog » 115100-» ci » 115100-»
Totaal » 139100-»

Finantiële gestellenis.

Om stads financiëlen toestand eenigzins te verbeteren zal men
nogmaels verplicht zyn van de hoofdsom der gemeente-belasting
op haver, hooi, strooi en voorgevels der huizen met tien per
cent te verhoogen.
Overigens zal men voor het bekostigen van eenen tweeden
gazometer tot eene leening van fr. 16,000 moeten overgaen, en,
om de *amortisatie* en interesten van die leening te verzekeren,
de bemagtiging moeten vragen om vyf buitengewoone opecen-
timen op de directe belastingen te mogen innen.

Comptabiliteit.

Begrooting van 1864.

De stedelyke begrooting voor het loopende dienstjaer 1864 is
door de bestendige deputatie van den provincialen raed in zyne
zitting van 31 december jl. vastgesteld, te weten :
De ontvangsten op fr. 151,102-02
De uitgaven op » 150,719-42
En het overschot op » 382-60

Rekening.

De rekening van den gemeente-ontvanger over het dienstjaar 1863, voorloopig vastgesteld, toont aen :

Dat de ontvangsten van allerlei aard bedragen fr. 145,473-28
 Dat de gewoone en buitengewoone uitgaven
 belopen » 152,796-85

En het goed slot op » 12,676-43
 De gemeente-comptabiliteit wordt op eene klare en regelmatige wyze gehouden.

Pensioenkas.

Zie ons verslag over 1853-1854.

TITEL IV.

LIEFDADIGE GESTICHTEN.

Bureel van weldadigheid.

In het bestuur van ons bureel van weldadigheid, dat alle erkenning voor zyne belanglooze diensten verdient, moeten wy gelukkiglyk van geene verandering gewag maken.

Roerende en onroerende goederen.

Deze hebben geene veranderingen ondergaen.

Giften en legaten.

Het bureel is sedert ons laatste verslag met geene giften of legaten begunstigd geworden.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Zie hiervoren onder den titel : *Roerende en onroerende goederen.*

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

De afleggingen, sedert ons laatste verslag aen het bureel gedaen, zyn de volgende :

1° Twee obligatiën van de stadsleeningen van 1847 en 1861, eene van fr. 500 en eene van fr. 100. 2° Een korencyns van 19 loopen, afgelegd door den heer Vanderbeuren-Van den Eynde, aen den penning 25 met 215-25. 3° Eene rente van fr. 165-27 door de weduwe Petrus Daniels alhier, en 4° Een cyns van fr. 1-25, gekweten door Ad. Oomsen, te Oud-Turnhout, aen den penning 20 met fr. 25.

Met deze penningen heeft het bureel eene inschryving op het grootboek van fr. 1000 à 4 1/2 % verkregen.

Comptabiliteit.

De comptabiliteit wordt steeds op eenen regelmatigen voet gehouden.

De ingezonden rekening van den ontvanger, over het dienstjaar 1863, geeft op, dat de ontvangsten van allen aard bedragen fr. 44,448-75

Dat de gewoone en buitengewoone uitgaven
 belopen » 44,673-13

En dat het nadeelig slot bedraegt » 224-38

De vastgestelde begrooting voor het loopende dienstjaar 1864, hierin begrepen een onderstand van de stad van fr. 23,000- » bedraegt in :

Ontvangsten fr. 30,705,99
 Uitgaven » 39,642,79

Overschot fr. 65,20

Statistieke opgave van behoeftigheid.

Wy kunnen voor het oogenblik hiervan geene juiste opgave doen, en dit voor de redenen in onze dry voorgaende verslagen gemeld.

Wy hebben eenige aenvragen betrekkelyk de uitvoering van het koninklyk besluit van 30 october 1862 wegens de hulpwoonste der behoeftigen van de twee gemeenten aen de oplossing der bevoegde overheid onderworpen, ten einde de moeijelikheden, die de gemeente Oud-Turnhout telkens voorbedachtelyk voortbrengt, te doen ophouden.

Onderstands-uitdeelingen.

De uitdeelingen, door ons armbestuer zelf tot onderstand van personen, welke alhier hunne woonplaats hebben, gedaen, belooopen, volgens de rekening van 1865, te weten :

In geld	fr.	2,558-51
In brood	»	7,205-24
In kleederen en lynwaed	»	2,000- »
Voor geneesmiddelen	»	1,914- »
Jaerwedden van de genees-, heel- en vroedmeesters	»	1,966-66
Voor mondkosten der bestedelingen	»	15,623-24
Voor huishuren	»	2,199-78
Voor doodkisten en begraefkosten	»	333-05
Voor onderstand aen vreemdelingen	»	2,896-59
Voor levering van brood en aenkoop van graen	»	6,730-64
Behalve den geldelyken onderstand van fr. 25,200- » heeft de stad nog betaeld voor : Verplegingskosten in vreemde hospitalen, enz., onderstand aen ons gasthuis, enz., en onderhoudskosten van behoeftigen in 't bedelaers-werkhuis	»	10,679-34

Zamen fr. 53,907-05

Betwistbare zaken.

Behalve de betwistbare zaken in ons verslag van 1851-1852 gemeld, is ons armbestuer gemagtigd geworden om de erfgenamen van wylen Adrianus Vogels, voor de uitvoering van zyn testament, in regten te betrekken. Deze zaak zal eerstdaegs voor de regtbank alhier worden opgeroepen.

Godshuizen.

Bestuer.

De eerw. heer F. J. Smolderen, wiens dood wy het verleden jaer betreurden, is door den eerw. heer J. H. Jacobs, pastoor van den Begghynhove, alhier, als lid van de bestiering der godshuizen vervangen.

Roerende en onroerende goederen.

Voor de delving van de vaert van onze stad naer St. Job-in-'t-Goor, hebben de godshuizen verschillende gronden afgestaan. De Staet heeft hiervoor betaeld fr. 8290-89.

Giften en legaten.

De godshuizen hebben sedert ons laetste verslag van wege een onbekende voor St. Pieters-godshuis eene gifte ontvangen van fr. 1500- », alsmede eene som van fr. 500- » van wylen den heer Augustinus van Bladel.

Aenkoopingen, verkooping en mangelingen.

Zie hiervoor titel : *Roerende en onroerende goederen.*

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

De volgende afleggingen zyn er sedert ons laetste verslag aen de godshuizen gedaen, te weten :

Aen het Begghynhof, 1° een cyns van de weduwe Mertens, te Casterlé, gekweten met fr. 36- » en 2° een dito van den heer Van Aken, voljaen met fr. 59- ».

Aen het *Meisjes-weezenhuis*, 1° twee obligatiën van fr. 500- » aen 5 % van stadsleening van 1847 en 2° eene obligatie van fr. 725-62 aen 4 % door Delocht, te Lille.

De aengelegde kapitalen bestaan uit :
 1° Eene inschryving op het grootboek van fr. 4000- » aen 4 1/2 % voor het *Begghynhof*; 2° eene dito van fr. 4000- » aen 4 1/2 % op naem van het *Gasthuis* en 3° eene dito van fr. 1000- » aen 4 1/2 % ten voordeele van het *Meisjes-weezenhuis*.

Comptabiliteit.

De comptabiliteit wordt by volherding op eenen goeden voet gehouden.

De vastgestelde begrootingen voor het loopende dienstjaer 1864 bedragen, te weten :

	ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.	OVERSCHOT.	NADEELIG
Het gasthuis	fr. 12,012-89	fr. 12,008-83	fr. 4-04	fr. » »
De infirmary van het Begghynhof	» 12,249-79	» 12,249-48	» 0-51	» » »
St. Pieters-Godshuis	» 14,974-42	» 14,070- »	» 4-42	» » »
Algemeen totaal	» 59,237-10	fr. 59,228-33	fr. 8-77	fr. » »
Dic voor 1863 bedroegen	» 38,568-21	» 37,921-90	» 646-51	» » »
Vershil in meer	fr. 608-89	fr. 1506-45	» » »	fr. » »
» in min	fr. » »	» » »	» 637-54	» » »

De rekeningen over het dienstjaar 1863 bedragen, te weten :

	ONTVANGSTEN.	UITGAVEN.	OVERSCHOT.	MALISLOT.
Het gasthuis.	fr. 11,610-80	fr. 11,582-68	fr. 28-21	» »
De infirmary van het Beggynhof.	» 12,697-95	» 10,772-87	» 1925-08	» »
St. Pieters-godshuis.	» 15,998-50	» 13,950-22	» 42-28	» »
Algemeen totaal.	» 40,307-54	» 38,511-77	» 1995-57	» »

Betwistbare zaken.

Er bestaet by de godshuizen geene enkele betwistbare zaak.

Fondatie en infirmary op het Beggynhof.

Deze twee gestichten onderhouden 12 beggynen. De huishoudelyke bestiering, bestaende uit 5 personen, is nog dezelfde.

Opgaeft der verzorgde zieken in het gasthuis, enz.

Op 1 september ll. was het getal der zieken die in ons gasthuis verpleegd werden, te weten :

	Mann.	Vrouw.
Van deze 18 personen waren er eigenlyk van Turnhout	6	7
Van andere gemeenten	1	2
Vreemd aen het ryk	1	»
Voor hunne penningen	»	1
Totaal	8	10

Van 1 september 1863 tot 1 september ll. zyn er in genoemd gesticht opgenomen 211 personen, te weten :

114 97

Van deze 211 personen waren er 138 ten laste van Turnhout, 46 van andere gemeenten, 15 vreemd aen het ryk en 12 hebben zich er voor hunne penningen laten verzorgen.

Tusschen voormeld tydstep zyn er in 't gasthuis genezen :

Van Turnhout	58	59
Van andere gemeenten	24	15
Vreemd aen het ryk	8	4
Die zelf hunne verpleegkosten hebben betaeld	8	2
Totaal	98	80

Er zyn in gezegd gasthuis tusschen opgemeld tydstep overleden, namelyk :

Van Turnhout	11	10
Van andere gemeenten	4	3
Vreemd aen het ryk	1	2
Twee vrouwelyke personen die voor hunne penningen werden verzorgd, zyn insgelyks overleden	»	2
Overeenkomend totaal	16	17

Overigens baert het ons genoeg van te kunnen blyven herhalen, dat de inwendige dienst van ons gasthuis by voortdoring allen lof blyft verdienen.

St. Pieters-godshuis.

Dit liefdadig gesticht, sedert 1856 bekomen, wordt nog altoos door 7 religieuze van het orde van St. Elisabeth en Franciscus bestuurd, en bevat thans 42 meisjes, 22 jongens, 19 oude vrouwen en 18 oude mannen.

De hoop, die wy verleden jaer koesterden, heeft zich eenigzins mogen verwezenlyken. Volgens stellige berigten van de bestiering, hebben wy den onderstand, aen dit gesticht in vroegere jaren verleend, met 700 franken kunnen verminderen. De bestiering is van gevoelen, dat men in het vervolg geene hulp-gelden meer zal moeten vragen.

Zinneloozen.

Het getal zinneloozen, tot onze stad behoorende, belooft tot 32. Ons armbestuer heeft in St. Hubertus- en in St. Julianus-gasthuis te Brugge te onderhouden . . . 12
Id. id. in St. Josephus-gasthuis te Erps Querps . . . 11
Id. id. by familie en andere personen uitbesteed . . . 4
Door hunne familie worden onderhouden . . . 5

Overeenkomend totaal. 32

Blinden en stom-dooven.

Het getal der blinde personen in onze stad is met één vermeerderd. De staet der blinde personen, die in het *institut ophthalmique* te Brussel zyn verpleegd geworden, is nog altoos hetzelfde, en laet weinig verbetering verhoppen.

De vader van het stom-dooft kind Geenen, dat in het koninklyk instituet te Brugge is geplactst, heeft over eenige dagen ons bekend gemaakt, dat hy nogmaels het ongeluk had van een

ander kind te hebben van 5 jaer en 9 maenden oud, dat insgelijks stom-dooft is geboren. Hij verlangt hetzelfde ook te Brugge geplaatst te zien. De raed zal hierover eene beslissing moeten nemen.

Twee andere, alreeds bejaerde stom-dooften, verblijven nog steeds alhier ter stede by hunne familie.

Bedelaers-werkhuys.

Het getal bedelaers, waervan de stad te Hoogstraten de onderhoudskosten betaelt, is niet vermeerderd.

Gedurende het 4 ^e kwartael 1863 zyn er geweest	9
» 1 ^o » 1864 »	7
» 2 ^o » »	7
» 3 ^o » »	»

Totaal

TITEL V.

EERE-DIENST.

Geestelykheid, kloosters, geestelyke corporatiën, enz.

Wegens de geestelykheid van onze stad hebben wy geene verandering te melden.

De ons bekende veranderingen, die het personeel in St-Josephs-collegie heeft ondergaen, zyn de volgende :

De eerw. heeren Bohnen en Neut zyn als professors het collegie komen bewoonen, terwyl de eerw. heer Caels naer Gent is vertrokken.

Kerkfabrieken.

De benoemingen en de kiezingen voor de kerkfabrieken en de bureelen der kerkmeesters blyven jaerlyks in de maand april, overeenkomstig het decreet van 30 december 1809, geschieden.

De rekeningen over 1863, die ter stads-secretary zyn overgelegd en door Zyne Eminentie den Kardinael-Aertsbisschop zyn goedgekeurd geworden, geven de volgende uitkomst :

A. St. Pieters-kerk.

Gewoone en buitengewoone ontvangsten	fr. 14,284-93
Uitgaven van allen aerd	» 14,283-68

Overschot fr. 1-25

B. De kerk van onze Lieve Vrouw, to Severdonck.

Ontvangsten	fr. 947-98
Uitgaven	» 938-02

Overschot fr. 9-96

De vastgestelde begrootingen voor 1865 bedragen :

A. Voor St. Pieters kerk.

Gewoone en buitengewoone ontvangsten	fr. 15,554-26
Uitgaven van allen aerd	» 15,517-20

Overschot fr. 7-06

Voor de kerk van Onze Lieve Vrouw, te Severdonck.

Gewoone en buitengewoone ontvangsten	fr. 945-21
Uitgaven van allen aerd	» 940-15

Overschot fr. 3-06

Roerende en onroerende goederen.

De eenigste verandering, die wy deswege hebben aen te stippen, is dat het kerkfabriek van St. Pieters-kerk voor de delving van de vaert naer St. Job-in-'t-Goor, 6 aren 84 centiaeren grond van het stuk land, bekend op het cadaster wyk P, n° 6, heeft afgestaen. De Staet heeft hiervoor betaeld fr. 1332-25.

Giften en legaten.

Nihil.

Afleggingen en aenleggingen van kapitalen.

Er zyn ons geene afleggingen of aenleggingen van kapitalen bekend gemaakt.

TITEL VI.

OPENBAER ONDERWYS.

Collegie van middelbaer onderwijs.

Met genoegen kunnen wy zeggen dat de zeven studenten van de rethorica in St. Joseph's-collegie, hier ter stede, die zich voor het exaem te Mechelen hebben aangeboden, allen aangenomen zyn. Het zyn namelyk de heeren Helsen, van Westerloo; Lambrechts, van Berlaer; Vercammen; van Lier; Kuppens, Mertens, Verschuere en Wouters, van Turnhout. Twee andere leerlingen van den *cursus* zullen in de seminariën van Sintruyden en van Brugge treden. Vier andere studenten hebben zich in onderscheidene religieuze ordens aangeboden, en allen hebben insgelyks het geluk gehad er aangenomen te worden.

(Over het exaem van de leerlingen, die hunne universitaire studiën gaen beginnen, kennien wy, by het ter perse leggen van dit blad, 20 september, den uitslag nog niet. Wy verhopien deswege het toekomende jaer een gunstig verslag te mogen geven.)

Middelbare school.

Andermael hebben wy het geluk van over de onderscheiding te kunnen gewagen, die onze gouvernements-middelbare school in het algemeen en byzonder konkoers tusschen de middelbare scholen, is te heurt gevallen. In den byzonderen pryskamp van de vlaemsche taal tusschen de *nieuwe leerlingen*, behaalde A. H. Vanderharten, by gelykheid, den 4° prys; Ant. Van Best den 1° en R. P. Vueghs de 2° cervolle melding, terwyl in hetzelfde konkoers tusschen de *oudere leerlingen* Adr. Fr. Jacobs den 1° prys bekwam. In het algemeen konkoers tusschen de *nieuwe leerlingen* behaalde J. B. A. Vanliempt, van Beersse, by verdeling, den 9° prys, A. H. Vanderharten, van Eindhoven, bekwam den 1° accessit, en Ant. Van Best, van Valkenswaard, den 20°. In het konkoers tusschen de *oudere leerlingen* (dat is tusschen diegenen welke twee jaren den *cursus* gevolgd hebben) behaalde Adr. Fr. Jacobs den 3° prys met 89 $\frac{1}{10}$ punten op 100, namelyk 55 $\frac{1}{10}$ voor het litterarische en 34 voor de mathesis. (De 1° bekwam 90 $\frac{1}{10}$ punt; 58 $\frac{1}{10}$ voor het litterarische en 32 voor de mathesis.)

Gemeente lagere school.

Voor het schooljaer 1863-1864 zyn er 234 jongens ingeschreven, om het onderwys in de stads kosteloze school te ontvangen.

Het is waerlyk te bejammeren dat de ouders, die regt hebben om het kosteloos onderwys voor hunne kinderen te vragen, niet meer van de voor hen gewaerborgde voordeelen gebruik maken, of hunne kinderen zoo vroegtydig de school doen verlaten, om op een of ander fabriek te gaen werken.

Men beseft wel dat de kleine winst der kinderen, hoe gering het ook zy, als een onderstand voor de ouders moet worden aenzien; maer zoude deze later niet het dubbel verdienen, wanneer men hun twee à dry jaer langer de schoollessen liet bywoonen? Immers vooreerst de goede zeden, waeraen de jongheid, welke op de fabrieken en in andere werkhuizen zyn, weinig prys hecht, zouden er merkelyk by winnen, en ten andere de kinderen, die eene zekere geleerdheid hebben bekomen, kunnen met minder moeite beter hun ambacht aenleeren, dan die, welke geen of weinig onderwys hebben genoten, en bygevolg ook op een beter daggeld rekenen.

Het is ook in het belang van alle nyveräers van goede werklieden te bezitten, en derhalve ware het te wenschen, dat dezelve hunne werklieden inprenten, wat geluk het onderwys voor hunne kinderen, zoo wel voor het *morele* als voor het *materiële* kan bybrengen.

Voor het kosteloos onderwys der meisjes is een geschikt lokaal op het Beggynhof in gereedheid gebragt. Wy hebben de kortelingsche opening dier school bekend gemaekt. Ook hebben wy het noodzakelyk geoordeeld van de medewerking van ons Armbestuer in te roepen, om het onderwys onder de behoeflige meisjes zoo veel mogelyk te verspreiden. Wy verhopien het toekomende jaer, over de benoemde hoofd-school-onderwyzeres, jufvrouw Rosalia Van Biesen, alsmede over den toestand der school, een gunstig verslag te mogen geven.

In de school te Severdonck worden 28 kinderen, 25 jongens en 3 meisjes, kosteloos onderwezen.

Byzondere lagere scholen, bewaerscholen en scholen voor bejaerde personen.

Zie deswege ons verslag over 1858-1859.

Zondagscholen.

Zie ons verslag over 1858-1859.

Scholen van nyverheid, kunsten, ambachten en normaelscholen.

Deze bestaen hier ter stede niet.

Onderwyzend persooeel, jaerwedden der onderwyzers, enz.

Wy hebben wegens het onderwyzend persooeel geene veranderingen, aen te stippen.

Volgens de stedelyke begrooting is er, voor het loopende dienstjaer, door de stad toegestaan :

1° Voor de school van middelbaer onderwys, onderstand	fr. 3450- »
2° Voor de stads kosteloze school, mits de verhooging der jaerwedden van de onderwyzers	» 880- »
3° Voor die te Severdonck id. id.	» 3900- »
En 4° voor de school, die ter zelve tyd zal dienen tot leerwerkhuis	» 3900- »

Totael fr. 11180- »

Schoollokalen.

Onze schoollokalen worden goed onderhouden en zyn in goeden staet.

Onderstand voor het lager onderwys.

De stad heeft voor het lager onderwys voor het loopende jaer nog geenen onderstand ontvangen.

Byzondere kostscholen.

De byzondere kostschool voor meisjes, door de Kanonikessen van het II. Graf gehouden, blyft steeds onder alle punten aenbevelenswaardig.

Men telt thans in die school 50 pensionairen, te weten : 6 uit Holland, 2 uit Engeland en 42 uit ons land.

Buiten de kostschool ontvangen er 160 meisjes het onderwys, 104 tegen betaling en 56 kosteloos.

TITEL VII.

SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.

Teekenschool.

De stads-teekenschool is in het afgelopen schooljaer door 110 leerlingen bygewoond geworden, welke er in het algemeen groote vorderingen hebben gedaen. Aen den heer schepen Hoefnagels, die sedert een jaer zich met de bewaking der school wel heeft willen belasten, hebben wy vele verbeteringen te danken. De leerlingen woenen thans de schoollessen met yver by; en de ordetucht en het trapsgewys onderwys, onder den heer schepen Van Hal begonnen, wordt thans als een onvermydelijk grondstelsel stiptelyk gevolgd.

Behalve het aenkoopen van eenige modellen, heeft men nog voor andere eenen onderstand aen het staetsbestuer gevraagd. De heer schepen Hoefnagels heeft het overigens op zich genomen van de genoemde school, met behulp van den Staet, binnen de dry jaren van het noodige te voorzien. Wy hebben het derhalve ook noodzakelyk geoordeeld van een grooter crediet voor 1865 te moeten voordragen.

Byzondere verzameling van kunstvoorwerpen en oudheden.

De byzondere verzameling van kunstvoorwerpen en oudheden van de heeren Van Genechten en Van Hal, worden hoe langer hoe meer belangrijker, en verwonderen waerlyk de vreemdelingen die dezelve bezoeken.

De verzameling van oudheden in het kunstkabinet van den heer W. F. J. Van Genechten, voorzitter der regibank, wordt telken jare met zeldzame voorwerpen verrykt. Thans worden de bezoekers onder andere verrukt door het zien van eene soepkan, in oud geleiwerk van Rouanen in kleuren versierd, en van eene groote *poties* in getigerd porselein van Nevers. Deze voorwerpen worden door de liefhebbers met gretigheid opgezocht. Ook heeft genoemde heer in zyn kabinet verkregen eene zeldzame kruik, die men als eene historische gedenkenis moet beschouwen. Deze kruik is van rood saxisch porselein, zoo genaemd *porcelaine rouge de Bottger*. Wanneer Karel XII, koning van Zweden, in 1706 eenen inval in Saxen deed, ontdekte hy deze geheimvolle fabricatie welke hy zich toeëigende. Men stelde vervolgens in het bovendeksel dier kruiken een gedenkpenning met het afbeeldsel van dien monarch. Die meda-

liën bevinden zich ook in de voorgemelde kruik. Overigens heeft de heer Van Genechten nog bekomen een boterkommetje in Delft's geleiwerk, hetwelk eenen rondgedraaiden snoek kunstig voorstelt.

De byzondere verzameling van den heer Van Hal is nogmaals verrykt en vermeerdert geworden met schoone en kunstig gemaakte beelden in de 14^e eeuw, voorstellende : S. Margareta met den draek, St. Elisabeth, Onze Lieve Vrouw, St. Jan, Maria Magdalena en den goeden en kwaden moordenaar ; met een japonesch kasken, met paerlemoer ingelegd ; met verscheidene japonesehe en chinesishe porseleinen, en eindelyk met twaelf schilderyen van den schilder Breugel, figuren en landschappen vertoonende.

Muziekgenootschappen.

Over het muziekgenootschap *Société Lyrique* hebben wy thans weinig of geene byzonderheden mede te deelen. Wy blyven echter de hoop koesteren, dat de toelage, die de stad aan dit genootschap verleent, zyne vruchten mag dragen, en de spelende leden zal aanporren, om de lessen van hunnen kundigen muziekmeester met yver by te wonen.

Het zanggenootschap *Orpheus*, dat uitsluitelyk uit werkende leden bestaet, heeft nu kortelings eenen ryken standaard aangekocht. Dit genootschap blyft ook groote vorderingen in de toonkunst maken, en laet geene gelegenheid voorbygaen om de feesten der stad te verluisteren.

Over de zangmaetschappy *Kunst en Nyverheid*, bestaende uit werklieden van het fabriek van den heer Ant. Van Genechten, die by voortdoring in de muzikale kennissen vorderingen maakt, moeten wy met lofgewagen.

Zy brengt ook telkens het hare by wanneer er een feest of een concert voor een liefdadig werk wordt gegeven.

Het genootschap van *fanfares*, onder de benaming van *Kunst en Vlyt*, bestaende uit de werklieden van het fabriek van de heeren Brepols en Dierckx zoon, sedert twee jaren opgerigt, blyft ook by voortdoring vele vorderingen in muzikale kennissen maken.

Overigens is het ons aengenaem te kunnen aenstippen, dat er tusschen de dry laetstgenoemde genootschappen eene ware verbroedering bestaet. Het is door die verbroedering en de wederkeeringe diensten, die de *fanfares* en de zangmaetschappyyen elkander betoonen, dat zy schoone feesten geven.

Letterkundige genootschappen.

Het genootschap *de Dageraad*, opgerigt in het jaer 1842, bevindt zich steeds in bloeienden toestand.

Hetzelve bestaet uit zeventien werkende en een vyftigtal briefwisselende leden, zoo in België als Nederland. Het onderhoudt betrekkingen met voornamelyk letterkundige en geleerde genootschappen, en neemt een werkend deel in de algemeene vlaemsche beweging. Meer dan eens viel aen 't genootschap de *Dageraad* de aenmoediging van het staetsbestuur ten deel, en voortdurend geniet het deszelfs deelneming. Minder dan vroeger houdt het genootschap zich bezig met het uitgeven van werken ; integendeel beyyvert het zich de leerende jeugd in het beoefenen der moedertaal aen te moedigen.

Met een waer genoegen stippen wy hier aen, dat de leden van dezen letterkring 's jaerlyks op eigene kosten pryzen uitreiken aen de leerlingen der middelbare school, welke in den nederduitschen pryskamp lauweren behaald hebben.

Het genootschap bezit eene schoone bibliotheek, waerin men een ryken voorraad van nederduitsche en fransche werken aantreft ; de leden sparen geene kosten, ten einde deze reeds belangryke verzameling met nieuwe werken te verryken.

Onder deze en meer andere oogpunten kan men eene allergunstigste melding maken, en het is met genoegen, dat wy hetzelve in de deelneming van Staet en gemeente aenbevelen.

Genoemd genootschap heeft nu kortelings een verlies gedaen door den dood van den kundigen heer J. Roekens, vroeger 1° regent der middelbare school alhier, en sedert directeur der middelbare school te Maeseyck. Deze heer, die by onze burgers algemeen werd bemind, was tydens zyn verblyf alhier, een zeer verdienstelyk werkend en later een nuttig briefwisselend lid van den *Dageraad*.

TITEL VIII.

GEZONDHEIDSDIENST, (HYGIËNE) EN OPENBARE GEZONDHEIDS-GESTELTENIS.

Wy hebben wegens het *geneeskundig toezigt*, het *geneeskundig personeel* en de *commissie voor de gezondheid* geene veranderingen mede te deelen.

Openbare gezondheids-gesteltenis.

Deze is in onze stad voldoende, ofschoon er in het begin van het jaer nog al kinderen aen de roode koorts (scarlatine) en aen de mazelen zyn gestorven.

Koepokinënting.

Zie ons verslag over 1848-1849.

Zindelykheid der straten.

Zie ons verslag over 1852-1853.

Gymnastique of ligchaemsoefeningen.

Zie ons verslag over 1851-1852.

Begrafenissen.

Zie ons verslag over 1850-1851.

Rampen en ongelukken.

Sedert 1 september 1863 tot 1 sept. ll. hebben wy slechts eene ramp, de vernieling van den Schorvoirtschen molen, door den brand te betreuren.

Van ongelukken moeten wy niet gewagen.

TITEL IX.

**OPENBARE VEILIGHEID, JUSTICIE EN GEVANGEN-
HUIZEN.**

Policie, inrigting en persooeel, ordonnantiën en reglementen.

Zonder verandering.

Aenhoudingen, misdaden en overtredingen.

Sedert den 1° september 1863 tot den 1° september jl., heeft onze policie 185 processen-verbael opgemaekt, te weten :

Voor bedelary	4
» brandrampen	1
» drenkelingen	1
» houtdievery en strooiseldievery	59
» grasdievery	2
» huisdievery met en zonder braek	6
» dievery van kiekens.	1
» baldadigheden, straatschendingen en ruststoornis	13
» mishandelingen	17
» andere overtredingen en voorvallen.	5
» aen de gemeente- en provin- ciale reglementen	70
» zinneloozen toestand.	6

Totael 185

De ordonnantiën en gemeente-reglementen worden tamelyk wel nagekomen.

Zelfmoorden.

Wy hebben geene zelfmoorden te betreuren gehad. Echter is een persoon, die zich in de vaert wilde verdrinken, tweemaal van eene gewisse dood gered geworden.

Gevangenhuis.

Het persooeel van het gevangenhuis heeft sedert ons laetste verslag geene verandering ondergaen.

In het gevangenhuis alhier waren er op 1 september ll. slechts 23 gevangenen, waervan er twee van andere provinciën.

Hulpmiddelen tegen den brand.

Zie ons verslag over 1855-1856.

Paspoorten.

Sedert 1 september 1863 tot 1 september ll. hebben wy andermael slechts éene binnenlandsche paspoort afgeleverd. Buitenlandsche paspoorten worden er niet meer gevraagd. Onze inwooners vragen des noodig als nu een certificaet van eenzelveheid, dat zelfs in Frankryk, in Holland en andere landen voldoende blyft.

Zakboekjes voor werklieden en dienstboden.

Sedert 1 september 1863 tot 1 september jl. hebben wy andermael 45 zakboekjes afgeleverd. Het getal der afgegevene zakboekjes belooft tot 1811.

Aenplakking, openbare roepers.

Zonder verandering.

TITEL X.

BURGERWACHT, MILICIE, GARNIZOEN.

Burgerwacht. Plaetselyke inrigting, enz.

Wegens de burgerwacht hebben wy dit jaer niets aen te stippen.

Milicie.

Bepaeld aendeel.

Het bepaeld aendeel voor onze stad is voor het loopende jaer op 33 bepaeld geworden.

Het getal ingeschrevene lotelingen was 146.
Niemand heeft zich wederspanning getoond.

Gevoly der werking van den milicie-raed.

Er zyn dit jaer wederom maer dry zittingen van den milicie-raed geweest.

Getal en redenen van vry- en uitstellingen.

35 lotelingen, welke dienstplichtige nummers hadden, zyn door den voornoemden raed, hetzy tydelyk of definitief, vrygesteld, te weten :

Voor lichaems-gebreken	9
» kleinheid van gestalte	2
» broeders in dienst	9
» onderstand van ouders	1
» onderstand van weduwen	3
» als zynde eenig kind	6
» als zynde in militairen dienst	3
» als zynde student in de godsgeleerdheid	1
» als zynde gevangen	1

Totaal 35

Er zyn dit jaer geene reklamen van beroep tegen de vrystelling van andere persoonen gedaen geworden. Twee miliciens zyn by den gemelden raed in beroep gegaen wegens de beslissing van den milicie-raed, ten hunnen opzigte genomen.

De beslissingen van den milicie-raed zyn gehandhaefd geworden.

Dry lotelingen, welke door den milicie-raed voor den dienst waren goedgekeurd, zyn door de militaire overheid onbckwaem bevonden om te dienen, en teruggezonden.

Van de 146 lotelingen, dit jaer ingeschreven, zyn er :

- 4 die alleenlyk kunnen lezen,
- 19 welke kunnen lezen en schryven,
- 83 die kunnen lezen, schryven en cyferen, en
- 40 die hoegenaemd geen onderwys hebben genoten.

Garnizoen. Casernement.

Nihil.

TITEL XI.

OPENBARE BELASTINGEN.

Kadaster.

De werkzaemheden wegens het kadaster worden by voortduuring met de grootste zorg nagegaen en afgewerkt.

De algemeene herziening van de gebouwde eigendommen en derzelver classificatie is van in het begin van dit jaer in onze stad voorloopig afgewerkt.

Grondbelastingen.

Opbrengst.

De opbrengst der grondbelastingen van onze stad voor het loopende jaer bedraegt :

In principael	fr. 22,893.-
In ocentimen	» 4,225-76
Totael ten voordeele van den Staet	» 27,116-76

Ocentimen.

1° Voor de provincie	fr. 2,747-16
2° Voor de gemeente	» 4,807-53

Algemeen totael fr. 34,671-45
En heeft voor grondslag een inkomen van fr. 240,614-03, en is verdceld op 1030 artikelen.

De marc le franc is 14 1080/10000.

Personeele belastingen.

Getal der aengeslagenen.

Onze stad telt 814 belastingschuldigen.
Het verleden jaer was dit getal 801.

Bedrag der kohieren.

Het gezamenlyke bedrag der kohieren, voor het loopende dienstjaer, bedraegt fr. 31,866-03, en is verdeeld als volgt :
Hoofdsom ten voordeele van den Staet . . . fr. 22,222 43

Opeentimen.

1° Voor den Staet	»	2,222-24
2° Voor de provincie	»	2,666-68
3° Voor de gemeente	»	4,666-70
4° Opnemings-kosten	»	87-98

Overeenkomend totaet fr. 31,866-03

Huerwaerde.

De belastbare huerwaerde volgens de kohieren is fr. 120,782-»

Deuren en vensters.

Er zyn in onze stad 7456 deuren en vensters aen de belasting onderworpen te weten : 1592 à rato 84/100 en 5864 aen fr. 1-06.

Haerdsteden.

Men telt in onze stad 1327 haerdsteden, die belasting betalen, te weten : 424 aen fr. »-85, 510 aen fr. 1-59 en 393 aen fr. 5-71.

Mobilair.

Het mobilair is voor eene som van fr. 376,889 » in de kohieren begrepen.

Dienstboden.

290 dienstboden betalen belasting, te weten : 83 fr. 6-56 ; 159 fr. 8-48, en 68 fr. 14-81.

Peerden.

Men telt in onze stad 51 peerden, die belasting betalen, te weten : 12 fr. 10-60 en 39 fr. 15-».

Patentregt.

Het getal der patentplichtigen is sedert het verleden jaer nogmaels verminderd. Men telt er in onze stad voor het loopende jaer 884.

De heer A. Versteylen heeft den heer controleur Huygens, thans ontvanger der directe belastingen te Vilvoorde, vervangen.

De raed heeft in zyne zittingen van 5 february en 11 maart 1884 het kollegie der zettters gedeeltelyk veranderd. De heeren L. Hendrickx A. J. G. Hoefnagels en G. Nuyens hebben de heeren Heuvelmans, Liebrechts en Van Bouwel vervangen.

Bedrag der kohieren.

Het bedrag der kohieren, voor het tegenwoordig dienstjaer uitvoerbaer verklaerd, beloopt :

In hoofdsom fr. 8,833-24

Opeentimen.

1° Voor den Staet	»	882-06
2° Voor de provincie	»	263-09
3° Voor de gemeente	»	1,256-10

Algemeen totaet » 11,216-49

Slytregt op de sterke dranken.

Getal der belastingschuldigen 164.

Bedrag der kohieren fr. 2606-25.

Slytregt op den tabak.

119 belastingschuldigen zyn aengeslagen voor fr. 1072 50.

Provinciale belasting op de honden.

De provinciale belasting op de honden heeft in 1863 zuiver opgebracht fr. 1462-47. Het 3° aen de stad toekomende, bedraegt gevolgelyk fr. 487-49.

Accynsregten.

De accynsregten in onze stad door den heer ryks-ontvanger gedurende het jaer 1863 ontvangen, belooopen, te weten :

Op het zout	fr. 29,811-»
Op de bieren en azynen	» 27,734-16

Totaet » 57,545-16

In 1862 was hiervoor ontvangen . . . » 53,517-04

Vershil in meer » 4,028-12

TITEL XII.

OPENBARE WERKEN.

Personeel, regeling van den dienst.

De heer schepen Hoefnagels heeft zich met de regeling van de te doene werken aen de stadsgebouwen-en bestratingen, onder de bewaking van den heer Vandenplas, als hiertoe in het begin van het jaer benoemd, wel willen gelasten.

De heer Hoefnagels spaert geene moeite om zyne opgenomene taek goed te volbrengen, en stads belangen te behartigen.

De heer schepen Van Hal blyft over het bestuer en de regeling van het gaz-fabriek een waekzaam oog houden.

Groote wegen en straten.

Over de voltrekking der kasseijing van den nieuwen buertweg van onze stad naer Hoogstraten over Merxplas hadden wy de byzondere tusschenkomst van den Slaet en van de provincie verhoopt, maer ons verlangen, deswege, heeft zich, tot nu toe, niet mogen verwezenlyken.

Aen genoemde kasseijing is dit jaer niets gedaen. Gebrek aen middels is de oorzaak, dat de gemeente Wortel de gewoone hulpelden hiervoor niet kan bybrengen.

De hoop, die wy het verledene jaer voedden van den kasseiweg van onze stad naer Breda over Baerleherzog met den klinkertweg in den loop van dit jaer vereenigd te zien, zal zich ook, volgens de briefwisseling welke wy hierover met den heer gouverneur hebben gehad, niet mogen verwezenlyken.

Tot het bekomen van de bestrating van de Statiestraet, om de steenwegen van Antwerpen naer Hoogstraten met elkander te verbinden, blyven onze herhaelde gedane poogingen vruchteloos. Wy kunnen zelfs hiervan de oorzaak niet beseffen.

Aen de buertwegen en straten onzer stad worden 's jaerlyks verbeteringen toegebracht.

Men is thans bezig met een gedeelte der straet, leidende van de Herenthalsche straet naer St.-Joseph's-plein, te kasseijen.

In het zoogenaemd Beschieten-straetje, leidende van de Herenthalsche straet, langs het hofken *Groenendael*, naer de Korte Gasthuisstraet, is tusschen de gebouwen eene gekasseide water-afleiding gemaekt geworden, die in het vervolg eenen zuiveren doorgang verzekert.

Men zal aen de Vianenstraet ook merkelyke verbeteringen doen toebrengen.

Stads-brandspuiten.

De stad heeft eene groote brandspuit aengekocht, en zal daerenboven zich nog het ontbrekende materiëel voor het uitvoeren van eenen goeden dienst aenschaffen.

Openbare verlichting. — Verdeeling van de gaz.

De verlichting met de gaz, door de stad ondernomen, blyft met den besten uitslag bekrond.

De gedane ontvangsten door den bestierder in 1863, waerin de stad voor de openbare verlichting, scholen, enz., enz., fr. 5198-25 heeft bygedragen, belooopen ter somme van

	fr. 23,844-42
De gedane uitgaven van allerlei aerd bedragen	23,329-67

Meerder ontvangen dan uitgegeven	514-75
Het getal der geplaeiste bekken by de particulieren, in de fabrieken en in de kerken tot 1 september ll. beliep tot	633
Id. id. op 1 september in 1865	518

	In meer	115
Id. der geplaeiste bekken door de stad voor de openbare verlichting, in de scholen en op 't stadhuis op 1 september ll.		199
Id. op hetzelfde tydstop van 1865		189

	In meer	10
Door de meer geplaeiste bekken zal de ophrengst van het loopende jaer zekerlyk eene verhooging ondergaan.		

Merkten.

Onze maendelyksehe veemerkt blyft nog altyd in belangrykheid winnen door het groot getal vee, dat door de landbouwers der omstreken er op wordt geveild, en door de buitenkooplieden gekocht.

Onze graenmerkt integendeel verergerit.

De verpachting der regten om vleesch in 1864 in het vleeschhuis te mogen verkoopen heeft fr. 94-50 meerder opgebracht, en is voor fr. 525- toegewezen.

Het staengeld blyft op onze merkten afgeschafft.

Slagthuis.

Over het ontworpen slagthuis is nog geene eindelyke beslissing genomen.

Rivieren en waterloopen.

De bevolene kuischingen van de rivieren en waterloopen zyn dit jaer goed uitgevoerd geworden, en hebben veel minder kosten dan het verledene jaer veroorzaekt.

Onderhoud en verbetering der gemeente-gebouwen.

Aen de stads-gebouwen zyn geene byzondere veranderingen of verbeteringen toegebracht. Wy hebben ons by den onderhoud bepaald.

Op onzen beijaerd, die sedert 1563 bestaet, hebben wy twee nieuwe aria's doen stellen, namelyk voor de uer de Braband-sche patriotten-marsch van Turnhout, en voor de halve uer een aria uit de *Muelle de Portici*.

Overigens hebben wy twee nieuwe vysblokken voor onze schoone groote klok in St. Pieters-toren doen maken. Over deze klok, die op 3 augustus 1700 door Joseph Plumere, van Huy, is gegoten geworden, vermeenen wy buiten de alsdan gesloten overeenkomst, die wy hierna letterlyk laten volgen (1), nog te moeten mededeelen, dat zekere Jan Jacobs voor het gieten

(1) *Voorwaarde ende conditie volgens ende waerop is bestuyt het vgieten, ende maecten van de groote clock hyer hangende in den thoren van St. Peeters kercke alhyer.*

Gecompareert Joseph Plumere, clockgieter van synen stiele woonende binnen de stad van Huy in den lande van Luyck ter cenre, en de Lauwercys Van Velthoven beneffens Franchois Vanmeurs respectie kerkm^r in desen geassisteert met Geraert Loyex, Jan Batist Vanmeurs, Balthazar Vstralen, Hendrick Robert, Peeter Vancynde, Jan B. Cleymans ende Peeter Meeuws mitsgaders met Jacobus Schryvers, Hendrick Vueghs, Corn. Van Opstall ende Adriaen Faes, resp. schepenen, ende gesworens ende alsoo in desen representerende het corpus deser gemeynthe, ter andere syden, de welcke met interventie van den eerw. heere Johannes Vhoeven plebaen hebben onder malcanderen aengegaen dit tegenwoordich contract.

In den iersten dat de voors. tweede comparanten sullen gehouden wesen aen den iersten comparant te geven, ende te betaelen de somme van sessc guldens thien stuyvers voor iedere hondert pont clockspyse de welcke den selven sal hebben vgoten ingevolge de modelle van selve clocke weghende omtrent de acht duysent pont min ofte meer in gewicht, ende van den thoon (la) met noch eenighe andere cloeckens noodich in den beyaert.

Item soo sal den aennemer vobligeert syn te compareren binnen dese vryheyt tot het beginnen van dese wercke nu metten iersten, ende aen het selve te continueren tot dat het selve werk sal hebben zyn volkomen effect, dweck hy zal moeten doen wel, ende loffelyck naer behooren, waertoe hy de aanbesteders aen de selve zal worden geleverd alle materielen daer toe noodich.

Ende ingevalle by naerder resolutie te nemen by de aanbestederen goet, ende gerade gevonde werde noch enige andere cloeken te laeten gieten soo geloest de aennemer tselve oock te doen, ende als dan te brenghen tot een goet accoirt ende resonantie.

der klok, leverde 38 zakken bluschkolen aen een gulden den zak, en dat men voor de groote klok, als noodige spys boven de oude klok had opgegeven 2050 pond rood zwart koper en 450 pond fyn engelsch tin. De heer Frans Pauly, rentmeester van zyne koninklyke majesteit van groot Brittanje te Turnhout, werd gelast dat koper en tin aen te koopen. Men haelde by den heer Daniël Bisschop eene som op van gl. 2203-10 ten intrest van 3 3/4 %.

Item beloest den aennemer de cloeken by hun te gieten goet, ende in staet te houden, naer dien deselve sullen wezen in den thoren gehangen om te gebruycken voor den tyt van een jaer.

Item in cas van eenighe faulten hy immediatelyck naer het gieten van de selve of te binnen den tyd van 't vs jaer, soo geloest de voors. aennemer de selve faulten te redresseren op synen coste, 't sy tot hergieten of te andersints, alles sonder cost van de aanbesteders tot de locatie toe inclusys.

Item soo sal de betaclinghe over dese vgietinghe geschieden in twee paymenten te weten d'een helft promptelyck naer het vs werk ende dander hellicht binnen een jaer daer naer, behoudelyck dat daer aen sullen cortten aen de tweede paye doncoste en verteringhe die de aennemer sal comen te doen gedurende zyn werck, die oock met de ierste paye zullen moeten worden betaelt.

Item soo sullen de aanbesteders besorghen op hunnen coste, eenen ofte twee werklieiden om te graven, ende de aerde te slaegen tot de formen als andersints, daer toe het selve van noode sal wezen.

Item soo sullen de aanbesteders aen den aennemer moeten doen, ende leveren sonder cortten twee tonnen disters hier sonder meer.

Ende protesteren de aanbesteders geheel te blyven ende hier door haer niet te willen prejudiciëren in hun regt tgene zy pretenderen te hebben ten laste van de heeren Thiendehoffers, dan de selve hergietinge doen becostigen, ende doen vhaelen ten laste van de gene die bevonden sullen worden de selve te moeten becostigen gelyck alomme ten platte lande is geplogen dat de Thiendehoffers 't selve moeten becostigen.

Item sullen de tweede comparanten oock behouden alle de spyse die daer sal comen te overen om de selve employeren 'thunder geliefte.

Aldus gedaen en de gesloten onderobligatie van hunne persoonen, ende goederen binnen deze vryheyt van Turnhout ter presentien, en de overstaen van de vs. cuoparanten dese onderteekent hebbende desen 5 may 1700. (Geteckend) Joseph Plumere, Van den Broeck. G. Pauly, Geeraerd Loyex, J. B. Vanmeurs, B. Verstralen, G. B. Cleymans, C. Van Opstal, Ad. Faes, P. Meeuws, H. Vueghs, Robert en Laureys Van Velthoven.

In margina staet: De gietloon bedraecht over 7592 pont à 6-10 481 - »	
Voor 2 pannen	45 - »
Item voor vacatie van 8 dagen	45 - »
	511 - »
De helft aen M ^r betaelt tot	
En noch voor de twee tonnen disters bier	253-10
	46 - »

Ende moet aen 't tweede payment gecort worden tgeen den M^r heeft beweesen te betaelen aen Empsens oververteerde kosten 78-14
Soo comt den selven noch van 't tweede pay goet 176-16
Dese ten volle betaelt door den kerkmeester Henyckhoven den 26 december 1701.

Opening van plaetsen, nieuwe straten, wegen en waterloopen.

Zonder verandering.

Byzondere bouwingen.

Sedert ons laetste verslag hebben verschillende gebouwen op ons grondgebied merkelyke veranderingen en verbeteringen ondergaen. Deze gebouwen zyn namelyk : de huizingen van den heer C. M. Hendrickx, in de Warandestraet, van jufvrouw weduwe G. Versteyleu, van de heeren H. Crols en Van Roy, in de Paterstraet, van de weduwe C. Peeters en van de heeren J. B. Stoop en J. F. Stakenborghs, in de Otterstraet. De huizing van den heer Nieuwenhuysen-Delen, gebruikt wordende voor het fabriek van de heeren Mesmaekers en Montack, op St. Josephs-plein, en de stede, genaemd het *Huis ten Halve*, te gene Severdonck van den heer P. Verrydt.

De heer Biermans-Vandevelde heeft de aengekochte gebouwen van de hoeve Dierckx, in den Melkhoek, in zes wooningen veranderd.

De nieuwe gebouwen die er sedert gemaekt zyn geworden, bestaen uit :

De schoone huizing van den heer A. Nuyens-Rypens, in de Lange Beggynestraet, de huizen van de heeren Jos. Dejongh, Van den Berg, P. Van Dooren en Wynants, aen de nieuwe kom der vaert in het Stoksakker, vier achterwoonen van de kinderen Olieslagers en dry achterwoonen van Alexander Van Deun, in de Potterstraet, zeven achterwoonen van den heer Stoop-Crols, in het Papenstraetje, dry wooningen van R. Prinsen, in de Kwakkelstraet, acht wooningen van den heer Oomen, op den Graetakker, tien wooningen van den heer Loyens, en acht wooningen van den heer P. Van Dooren, in het Vianen.

TITEL XIII.

LANDBOUW.

Hoedanigheid en opbrengst van den grond.

Men zie hierover ons verslag van 1857-1858.

Staet van den oogst.

De staet van den oogst, voor wat de wintergranen betreft, behalve de tarwe en gerst, is allerbest, zoo wel in hoedanigheid als in opbrengst. De haver, waarvan men eene slechte hoedanigheid vreesde, is goed, ofschoon zy weinig strooi heeft opgeleverd.

Wat de boekweit aengaet, deze heeft ook eenen goeden opbrengst opgeleverd.

De eerste snede van den klaver, doorden laten vorst bevrozen zynde, is in zynen groei gekrenkt geworden. De tweede snee heeft op de hooge gronden, om zoo te zeggen, weinig voedsel voor het vee gegeven. De lage gronden hebben eenen minderen oogst dan in 1863 opgeleverd.

Speurrie en voederplanten zyn er, na die van het najaer, om zoo te zeggen, geene gewonnen.

Het hooi is even als de klaver, ten gevolge van den laten vorst en koude, in opbrengst en in hoedanigheid zeer slecht.

De aardappel-oogst is wederom byzonder goed, en de hoedanigheid allerbest. Het is evenwel te bejammeren, dat de ziekte, waarvan men dit jaer verhoopte vry te zyn, zich wederom door de laetste regens heeft vertoond. Men kan nog niet oordeelen, of de ziekte na het inoogsten van den aardappel, nog veel kwaed zal doen. Wy moeten onze gevoelens, sedert jaren hierover geuit, nog altoos herhalen, en zeggen, dat de droogte telkens de aardappel-ziekte hellet van voortgang te doen.

Opbrengsten.

Men berekent, dat de navolgende granen, zaden, enz., per hectare, middelbarig in onze gemeente hebben opgebracht, te weten : 1° de tarwe 16 hectoliters; 2° het koren (rogge) 30 hectoliters; 3° de wintergerst 26 hectoliters; 4° de boekweit 27 hectoliters; 5° de haver 39 hectoliters; 6° het koolzaed 9 hectoliters, en 7° de aardappelen 270 hectoliters.

Over ons aengenomen stelsel, tot het berekenen van de voornoemde opbrengsten, zie men ons verslag over 1856-1857.

Beplantingen en ontginningen.

Voorname beplantingen van houtgewas of ontginningen zyn er op ons grondgebied niet gedaen; de kleine ontginningen nemen in het algemeen nog jaerlyks toe.

Staet van de peerden en van het vee. — Opneming. — Verbetering der rassen. — Veeziekten. — Veeartsenydienst.

Wy hebben over de peerden en het vee geene byzonderheden te melden, ofschoon onze landbouwers zich meer en meer blyven toeleggen om den aerd der rassen te verbeteren.

Opneming.

De jaerlyksche opneming heeft bewezen, dat het getal peerden en vee altoos by onze landbouwers vermeerdert.

De verbetering der rassen van het hoornvee wordt ook meer en meer door onze landbouwers betracht. De vermenging der rassen, dit is te zeggen, het Durham's met het inlandsch vee kruisen, geeft voornamelyk eenen goeden uitslag.

Van veeziekte moeten wy gelukkiglyk dit jaer andermaal geene melding maken.

De dienst van den heer Clerinx, gouvernements-veearts, alhier, blyft voldoende.

Land- en hofbouwtenoonstelling, enz.

Die hebben wy sedert zeven jaren niet gehad. Er hebben ook geene pryskampen plaets gehad.

TITEL XIX.

Nyverheids-inrigtingen, stoomwerktuigen, ongezonde en gevaerlyke fabrieken, onderzoeken van commodo en incommodo.

Opzigtens onze nyverheids-inrigtingen hebben wy geene veranderingen aen te stippen.

Fabrieken, die men als wezenlyk gevaerlyk mag opgeven, of zeer ongezond zyn, bestaen hier ter stede niet.

Tien onderzoeken van *commodo of incommodo* hebben er sedert 1 september 1863 plaets gehad, te weten : 3 voor het maken van bakovens, 1 voor het plaetsen van een guano-magazyn, 1 voor het oprigten eener huidevettery, 1 voor het oprigten van eenen tabaksseest, 1 voor het oprigten van eene moutery, 2 voor het oprigten eener slagtery, en 1 voor het oprigten eener verwery.

Koophandel.

De aenvoer van bouw- en meststoffen blyft nog altoos, even als de uitvoer van hout, vermeerderen.

De verzendingen van kalk voor den landbouw der omliggende dorpen integendeel blyft verminderen.

De slyting van kalk, steenkolen, enz., zal zeker nog, met de verlenging der vaert naer Antwerpen, waeraen men van hier naer Ryckevorsel werkt, verminderen.

Openbare vervoermiddelen.

Sedert ons laetste verslag is er een geregelde brievenpostdienst op Eyndhoven daergesteld, die veel reizigers vervoert.

Jaermerkten.

Zie ons verslag over 1847-1848.

Prys der granen.

De middelbare prys der granen, op onze markt verkocht, is geweest :

	TARWE.	ROGGE.	BOEKWEIT.
In 1863	fr. 25-59 1/13	fr. 19-59 24/49	fr. 17-40 0/17.
In 1862	» 24-12	» 17-75	» 13-31

Verschiil (in meer fr. » -47 1/13 » 1-81 23/49 » 4-09 0/17
(in min » » » » » » » » » » » » » »)

In 1863 is de tarwe verkocht aen 80 kilog., de rogge aen 75 en de boekweit aen 70 kilog. den hectoliter, even als in 1862.

Prys der boter.

De laegste prys, waeraen de boter, per kilogram, op onze markt in 1863 is verkocht geweest, was fr. 1-36, en de hoogste fr. 2-76.

Broodzetting.

De middelbare prys van het rogge brood is alhier in 1863 geweest fr. » -18 50/100 den kilogram, dus 5 23/100 centiem minder dan in 1862.

Regtbank.

Zonder verandering.

Koophandel, nyverheids-toestand, opschorsingen en bankbreuken.

De groote koophandel in onze stad blyft nog altoos in belangrykheid winnen, maer de verkoop in het klein vermindert meer en meer, doordien, zoo als wy vroeger hebben gezegd, er op de voorname dorpen in den omtrek overal botermerkten bestaen, of worden opgericht.

Onze nyverheids-toestand, voor wat de garentyken en lynwaden betreft, is merkelyk verbeterd. Het tykfabriek heeft sedert jaren een zoo bloeienden toestand niet gehad.

Katoenen tyken worden er door de groote duerte der katoenen garens niet meer gefabrikeerd.

Onze fabrikanten van siamoisen, catonnetten, kuiperskatoenen, enz., die zich op andere weefsels hebben toegelegd, zyn hierdoor ook verbeterd, met een woord, de wevers hebben sedert eene halve eeuw niet zoo veel als nu verdiend.

De kantfabrieken in het algemeen moeten aen de veranderingen, die zy aen hunne voortbrengsels hebben toegebracht, alsmede met het maken van zyden kanten, enz. toeschryven dat zy meerder vertier hebben gekregen.

De fabrieken van gekleurd papier, kaertmakeryen, enz., enz., van de heeren Brepols en Dierckx zoon, Glénisson en zoon, Mesmaekers en Montack en Ant. Van Genechten, blyven nog altoos meer en meer in bloei en in belangrykheid winnen. Het gesloten handelsverdrag met Frankryk, de afschaffing der regten in Engeland en de vermindering der tolregten in andere landen, hebben hun fabriektaet alom meer doen kennen, redenen waerom hun de aenhoudende oorlog in Amerika geen nadeel toebrenge. Zy bezigen een aanzienlyk getal werklieden.

Onze garen- en linnenbleekeryen hebben geheel het voorjaar goed gewerkt, niettegenstaende de groote concurrentie die zy in Vlaenderen ontmoeten. Thans en ten gevolge van de groote duerte der linnen garens doen de fabrikanten weinige inkooppen, en er wordt ook om die reden in dit oogenblik weinig gebleekt.

De buitenbieren blyven by voortdoring door de afschaffing van de oetrooti-regten, aen het vertier onzer brouweryen veel nadeel toebrengen, en de diestersche en farobieren worden by voortdoring nog altoos meer en meer verbruikt.

Het debiet van onze zoutziedery, volgens de betaelde regten, verbetert. Dat van onze zeepziedery is nagenoeg hetzelfde gebleven.

In onze huidevetteryen is in den loop van dit jaer geene groote drukte geweest. Het zwaer leder is weinig door den vreemde gevraagd geweest, en bygevolg heeft men ook geene beduidende verzendingen naer andere landen kunnen doen.

Er zyn in onze stad, sedert ons laetste verslag, geene geregterlyke verklaringen van opschorsingen of bankbreuken gedaan.

VERSCHILLENDE VOORWERPEN.

1564.

Nogmaels denken wy eenigen dienst te bewyzen; met, zoo als in onze vorige verslagen, de voorname gebeurtenissen van den verleden tyd, dit is te zeggen, die van de jaren 64 der dry vorige eeuwen, aen te halen.

Het vertrek van den kardinael de Granvelle uit het land, dat wy het vorig jaer meldden, had aen de nieuwsgezinden en aen de reformatie van Luther en Calvyn meerder inoed en invloed op het volk gegeven.

Het *concilium* van Trente werd in het begin van het jaer 1564 met den besten uitslag en oneindige voordeelen voor den pauselyken Stoel gesloten. De besluiten van dit *concilium* werden ook door de dry secten, de Calvinisten, Lutheranen en doopsgezinden, te baet genomen. De stad Antwerpen bragt alstoen in de Nederlanden, onder begunstiging van den vryen koophandel, allerlei landaerd te zamen.

Zyne Heiligheid drong sterk aen om de genomene beslissingen door de katholieke mogendheden te doen aennemen; edoch het grootste getal was niet genegen om den wil van den Paus te volgen, en Pius ontmoette groote hinderpalen by vele monarchen. Philip alleen deed ze ten volle in Spanje volgen, met het vast voornemen van dezelve in al de landen, waer hy heerschte, te doen uitvoeren.

Zoohaest men de besluiten van het *concilium* geheel Spanje door had doen volgen, schreef Philip aen de gouvernante onzes lands, en beval haer van alles in het werk te stellen wat mogelyk was, om de genoemde besluiten in de Nederlanden insgelyks te doen aennemen en met de meeste nauwkeurigheid te doen naleven. De gouvernante, die niet dan al te veel de hinderpalen voorzag, om de bevelen van den koning ten uitvoer te kunnen brengen, maekte aen Z. M. de moeiljykheden bekend, welke de in werkingstelling van de bedoelde besluiten in Vlaenderen zouden veroorzaken. Zy gaf namenslyk berigt, dat verschillende decreten van het *concilium* nadeelige grondstelsels aen de regten van den vorst en aen de voorregten der Nederlanden daerstellden, en dat door de besluiten het gezag van den souverein en de privilegiën des volks werden vernietigd.

Op dit vertoog begon 's konings raed te acrzelen en deed aen Z. M. gevoelen, dat men, alvorens in Nederland de meergemelde besluiten te doen naleven; wyze maetregelen moest nemen en

de uitvoering er van trachten te verzachten. Doch Philip bleef alleen in zyn eerstgenomen besluit volherden, bewerende dat de voorschriften van het *concilium* zonder onderscheid in al hunne punten zouden worden uitgevoerd.

Ter zelve tyd gaf Philip II aen den onderkoning van Napels het bevel om eene tweede pooging te doen, ten einde de *inquisitie* in dat koningryk in te voeren, doch moest hiervan, tot zyn spyt en om de gisting des volks te stillen, afzien.

Het was ook in het jaer 1564, wanneer de *Nunciussen* van den Paus in Duitschland werkten om het meergemeld concilium te doen aennemen, dat keizer Ferdinand van Oostenryk stierf. Deze vorst, die den 25^e july in den ouderdom van 60 jaer en 9 maenden overleed; was door zyn voorbeeldig leven zeer geëerd. Hy had zich door zyn goed en zachtvaardig bestuur beroemd gemaakt. Zyne uitmuntende hoedanigheden, waerin godvruchtigheid, milddadigheid, regtveerdigheid en voorzigtigheid uitshenen, waren de heele wereld door bekend. Hy werkte ook met onverpoosden lever voor den vrede en trachtte met goedheid, den godsdienst, niet door het vuer en het zweerd, maer door onderhandelingen en nationale kerkvergaderingen, te herstellen.

Hy won by zyne gemalin Anna van Hongarië, die in 1547 overleed, 15 kinderen, 4 zonen, namelyk zynen opvolger, Maximiliaen II, die met Maria van Oostenryk, dochter van keizer Karel den V huwde, Ferdinand van Tyrolen, die eerst met Philippina Welser en later met Anna Catharina de Mantouë in den echt trad; Jan, als kind gestorven, en Karel de Gratz, die met Maria van Beijeren in den echt trad. Zyne dochters waren Elisabeth, Anna, Catharina, Barbara, Joanna, Eleonora en Maria. Deze huwden: de eerstgenoemde Sigismundus Augustus, koning van Polen, de tweede Albertus, hertog van Beijeren; de derde Franciscus Gonzagua, hertog van Mantua, en haren schoonbroeder Sigismundus Augustus, koning van Polen; de vierde, Alphonsus II, hertog van Ferrare; de vyfde Franciscus de Medicis, hertog van Florencië; de zesde Guilielmus, hertog van Mantua en de zevende Willem, hertog van Juliers. Zyne andere dochters Magdalena, overleed te Weenen als religieuz; Magdalena en Helena overleden zonder gehuwd te zyn geweest en nog eene tweede Magdalena was jong gestorven.

Ondertusschen dat de nieuwe keizer met den Paus over zyne kiezing in oneenigheid was, nam eene spaensche vloot van 150 schepen, onder het bevel van den admirael Don Garcias van Toledo Oroeis, de sterkte Penon de Velez, die door de Mooren was bezet, zonder slag of stoot in. Deze sterkte, welke door Ferdinand, bygenoemd den katholieken, op eene rots was ge-

bouwd om de zeeschuimers van de spaensche kusten te houden, hadden deze laetsien in 1520 verloren. Philip II deed ter zelve tyd eene andere vloot uitrusten, om bezit te nemen van al de overzeesche eilanden, die de spaensche kroon beweerde haer toe te behooren, overeenkomstig de deeling tusschen Ferdinand den katholieken en Emanuël, koning van Portugal, gesloten.

In de genoemde deeling bestond het aendeel van Spanje uit de Molukken en een getal eilanden uit den Archipel. Z. M. gaf aen den onderkoning van Mexico bevel om ze te gaen ontdekken en te veroveren. De onderkoning volvoerde zynen last in korten tyd, en zonder stoornis van de Chinezen, die by het aenlanden der Europeanen gevlugt waren. Hy nam van de bedoelde landen bezit en landde vervolgens te Taudaye, Lucon, Punen, Bohol en Pavilogen aen. Genoemde onderkoning gaf aen die landen, ter eere van zynen meester, den naem van Philippynsche eilanden.

Koning Philip deed er sterkten en steden bouwen, zond er gouverneurs, alsmede een groot getal religieuzen heen, die er in korten tyd meer dan twee honderd duizend persoonen van de beide geslachten bekeerden en doopten.

Overigens zag de spaensche koning, door de rykdommen, die hy in de Philippynsche eilanden vond, zich in staet, om een groot leger, dat hy noodig had, te onderhouden.

Inmiddels, en ter zelve tyd dat de spaensche koning voormelde overwinning behaeld en bezitting genomen had van de voornoemde eilanden, dienden de burgers van Antwerpen een vertoogsschrift aen derzelve wethouderen in, onder anderen te kennen gevende, « dat de inquisitie ofte executie des conciliums van Trenten, directelyk met 's lands privilegiën streed, en dat de koning de meergemelde inquisitie in de stad Antwerpen niet mogt doen afkondigen veel min uitvoeren (1). »

Doordien destichting van een bisdom te Antwerpen vertraegde, werden de Calvinisten, meestendeels Franschen of Walen, allengskens stouter, in zoo vere dat in het begin van 1564 een zekere Christoffel Fabricius, geboortig van Brugge, en een uitgelopen vrouwenbroeder, die van « het Helich Sacrament niet en hiel, » in het heimelyk predikten (2). Deze predikant, welke, na zyn klooster verlaten te hebben, met zyne byzit naer Engeland gevlugte doch heimelyk teruggelaten was, werd door eene bekende mutsenmackster, *lange Magriet*, verraden en geleverd, zynde als een verstokt ketter ten vure verwezen (3).

(1) Extract uit de geschiedenis van Antwerpen door Mertens en Torfs.

(2) " " " " " "

(3) Over de uitvoering van zyn doodvonnis en de onbeschroomdheid der sectarissen, enz., zie men de voormelde geschiedenis.

Ofschoon de misnoegden en de vyanden van den II. Stoel dagelyks aangroeiden, had men nogmaels in dat jaer te Turnhout geene onlusten of wreedheden van wege dezelve te betreuren. De burgers en de landlieden, van de groote steden verwyderd, genoten er meerder rust en bleven grootendeels vreemd aen de geheime byeenkomsten der seclarissen (1) en waren nog getrouw aen den godsdienst hunner voorouders.

Andermael werd de Turnhoutsche kermis door de burgers met luister gevierd. Aen de bringers van de schoonste fortuin en speelwagens werden er nogmaels pryzen uitgedeeld (2).

De langdurige en strenge winter, die het hout en turf tot eenen zeer hoogen prys deed stygen, had aen de Antwerpsche Kempen, eene streek met vele bosschen beplant en van uitgestrekte veengronden voorzien, meer voor-dan naadeel toegebracht.

Van de groote duerte moest men zich alhier ook niet beklagen. Immers men moet dit besluiten, wanneer men de bylagen L^a A naziet, en waeruit blykt dat zekere schaepsboer Jan Diels, Pieters zone, een schaep, welk hy ten profyte van de kerk en onze Lieve Vrouwe had gehouden en gevoed, met zyne andere schapen verkocht voor den prys van 20 stuivers. Een pond boter gold slechts eenen braspenning (3), en men verkocht zes eijeren voor een oord.

Behalve een proces van *diffamatie* dat de schoolmeester van Oud-Turnhout, Lambrecht Kerstens, tegen Marten Desagher inlegde, zyn er in denog bestaende archieven van dat jaer geene voorname gebeurtenissen aengeteekend. Deze Desagher had den schoolmeester beligt dat hy de « borsse of tesse » (tasch) afgesneden had van een man, die op het kerkhof te Oud-Turnhout lag te slapen. Desagher verklaerde dit te weten van eenen persoon met eenen langen baerd, die zegde wethouder of schepen van de bank te Bergeik te zyn, en die zynen zoon naer de kostschool te Antwerpen bragt. Deze zouden volgens Desagher het feit gezien hebben, als wanneer zy op Marten Van Akens trempit by den Vondel, zaten te rusten.

De goede getuigenis van Thomas Van Muyden, Wouter Geers en anderen, deden aen den schoolmeester zyne eer behouden, en het was aen de borgstelling van den burgemeester Geeraerd Leemans en Peeter Verwillt, dat hy eene voorloopige gevangenis ontkwam.

(1) Voorstanders van kettische gezindheden.

(2) Zie de bylagen L^a A.

(3) De braspenning wordt voor de waerdy van 3 oordjes gehouden.

1664.

Alhoewel men in ons land in dit jaer geene oorlogsgebeurtenissen had te betreuren, werden de inwooners evenwel van geene buitengewoone belastingen gespaerd.

De inval van het turksche leger in Hongarië, had keizer Leopold, die weinig trouw in de Hongaren had, gedwongen van hulp en bystand aen den koning van Frankryk te vragen. Lodewyk de XIV voldeed bereidwillig aen het verzoek des keizers, en zond hem, onder het bevel van den luitenant-generael graef de Coligni en den generael-majoor de la Feuillade, een hulpleger van 4000 voetknechten en 2000 ruiters. Het was ook aen de Franschen, dat de Oostenrykers meer dan eens eene overwinning te danken hadden, namelyk den bloedigen veldslag van St. Godart, by de rivier de Raab, in Hongarië.

Na deze overwinning werd er, op aenzoek van den grootvizier, den 10 augustus, een wapenstilstand van 20 jaren in het kamp der Turken gesloten. Deze wapenstilstand, die meer ten voordeele der Turken dan van den keizer was, werd algemeen, voornamelyk door de Hongaren, gelaekt.

De dry Staten van Brabant hadden middelerwyl ook eenen geldelyken onderstand toegestaan om tot de bescherming van het ryk te dienen, en om den algemeenen vyand van het christendom af te weren.

Turnhout was in dien geldelyken onderstand, volgens eenen brief aen den burgemeester Laureys Reyns, den 29^e july geschreven (1) eene som van 1723-1. 13^e begrepen. De eerste helft van die som moest betaeld worden binnen de acht dagen en de andere helft ten langste binnen de dry maenden, op pene van *reële en parate executie*.

In Holland, namelyk te Amsterdam, Rotterdam, Leyden en Dordt, nam de aenstekende ziekte, de pest, merkelyk toe. Zelfs waren de dorpen Terheyen, by Breda, Loon-op-Zand, Ryckevorsel en Moll met deze ziekte besmet. Dezelve boezemde aen de burgers der Vryheid van Turnhout, alwaer zy meermaels groote sterfte had aengerigt, eenen grooten schrik in.

Om deze redenen en om de ziekte, door het vlugten van verscheidene familiën uit de genoemde plaetsen naer deze streken, zoo veel mogelyk af te weren, werd er den 12^e juny ter puijen het volgende afgekondigd (2): Dat men geene eetwaren of fruit; zoo als pruimen, koolen, ajuin, enz., van de besmette plaetsen naer Turnhout mogt verzenden; dat

(1) Ziebydragen L^a B.

(2) Id. L^a C.

men geene personen, komende van de genoemde plaatsen, in de Vryheid mogt herbergen, zonder voorweten van schout en schepenen, op eene boete van 24 guldens ten laste der overtreders, en te verdeelen : een derde ten behoeve van het officie (policie), een derde voor den armen, en het overige derde ten voordeele van den aanbrengrer; dat niemand, op de verbeurte en eene boete van twaelf guldens, te verdeelen als voormeld, dusdanige eetwaren en fruit mogt koopen; dat er geene personen, buiten de *jurisdictie* van Turnhout, mogten gaen schrobben (schuren) of de zieken op de besmettelijke plaatsen mogten helpen of hystaen, op eene boete van 100 gulden, te verdeelen alsvoor, en zehovendien nog tot eene lyfstraf konden worden veroordeeld; dat het ook op *arbitrale* straf en verbeurte streng verboden was zonder vergunning rond te dragen en te verkoopen oude en nieuwe kleederen, oude en nieuwe stoffen, laken en lynwaed. Om die vergunning te bekomen moest men voorafgaendelyk aen den heer schout en ten minste aen twee schepenen kennis geven, van waer de goederen waren gekomen.

Het is meer aen die besmettelijke ziekte toe te schryven, dan wel aen de ontevredenheid, waervan wy het verleden jaer gewaegden, dat H. II. de prinses van Oranje dat jaer haer kasteel niet kwam bewoonen.

De *gecoilleerden* van het land en de wethouderen van Turnhout besloten derhalve op den 25^e augustus, van ter gelegenheid van den 63^e verjaerdag hunner genadige vrouwe, prinses Amalia, (den 27^e) aen H. II. eene vereering van 500 gulden te doen (1). Deze prinses verbleef op dat tydstip op haer tydstip te Heuseledyk, by 's Hage.

De rentmeester Jan Pauly stelde zich verantwoordelyk, voor het aendeel dat die van Arendonck, Baerle-Hertog, Ravels en Poppel in de voormelde vereering moesten bybrengen.

Overigens werd de secretaris Proost gelast, het geschenk aen H. II. met eenen toepasselyken brief van gelukwensching te doen toekomen.

Den 5^e september daerop volgende, zond prinses Amalia eenen dankbrief, dien wy op bladzyde 57 onder de bydragen L^a D modedeelen.

De lezer van gemelden brief zal zonder twyfel bemerken dat men alsdan met een ontwerp bezig was, om eene laen of dreef te maken van Turnhout naer het Grootenhouts-bosch of Gierlschbosch. Dat H. II. het maken van deze dreef verlangde, is goed te begrypen, en wanneer dit ontwerp had mogen worden uitgevoerd, zoude hetzelfde een schoon gezicht voor de Vryheid zyn geweest.

(1) Men kocht hier voor twee stukken lynwaed.

Deze dreef moest, volgens de gemaekte teekening en studiën door den architect Post, beginnen en een uitzigt hebben van het zuider-venster des torens van het kasteel in regte linie naer het Gierlschbosch.

Ten gevolge van gemelden brief, en om aen het verlangen van de prinses Amalia te voldoen, die de bedoelde dreef den volgende zomer verlangde gemaekt te zien, riep de schout op 's Heerenhuis de schepenen en gezworen byeen den 17^e september, om deswege een besluit te bekomen. Het was in die zitting ook dat de schout aen de schepenen en gezworen die vraag opperde, of zy het niet goed vonden van eenen zekeren Christoffel Schuermans, waerschyndlyk een architect of landmeter, te ontbieden. Er werd besloten dat, aengezien de schout 's anderendaegs naer Breda reisde, van genoemden Christoffel en ook Jan Antonius Schuermans te aenzoeken dadelyk naer Turnhout te willen komen, om de figuratieve kaert der ontworpen dreef te maken, en de afteekening op den grond te doen, waer de gravingen moesten geschieden (1).

Toen de gevraagde figuratieve kaert en de afteekeningen door Christoffel en J. A. Schuermans waren gemaekt, werden de belanghebbende eigenaers over het afstaen hunner gronden gehoord; doch eenigen, die met geenen gematigden prys te vreden waren, beletteden, dat het schoone ontwerp zich nooit mogt verwezenlyken.

De Vryheid Turnhout had dat jaer ook het verlies der volgende verdienstelyke personen te betreuren :

Den 28^e january werd in St. Pieters-kerk begraven de heer Guilielmus Proost, rentmeester van Hare Hoogheid de prinses van Oranje. Deze man had door zynen maetschappelyken stand en door zyne betrekkingen met de prinses menigmael gewigtige diensten aen Turnhout bewezen.

Den 11^e jany overleed de eerw. heer Jan Verpannen, onder-pastoor in St. Pieters-kerk. Deze achtbare geestelyke werd door zyn voorbeeldig en milddadig leven algemeen geacht. Voor zyne menigvuldige bewezene diensten werden zyne stoffelyke overblyfselen, ten koste der Vryheid, met de grootste eerblyfde besteld.

Den 29^e augustus stierf Marcus Geertman, die kerkmeester-collecteur was geweest en verscheidene jaren het ambt van schepenen der Vryheid had bediend. Hy was de vader van den beroemden professor en voorzitter van het *seminarium* van Douai.

Den 29^e october overleed de eerw. heer kanonik Bellens.

(1) Zie bydragen L^a D.

1764.

In zitting van den 3^e january vertoonde de heer hoofdschout, jonker C. de Fierlant, dat de policie, die altoos door twee rondgangers, vier dienaershanduiten enz. was ondersteund geworden, alsdan voor het houden der geheele policie slechts twee dienaers had; dat hy bygevolg hiermede, in eene zoo groote plaets, geene goede policie konde houden, en dat hy derhalve, boven zyne twee dienaers, twee rondgangers, tot hulp, van de compagnie van den heer L'Escaille vroeg. De wethouders gelastten in dezelfde zitting den genoemden heer hoofdschout van voorloopig eenen rondganger van de voormelde compagnie, aen den minsten prys mogelyk, te vragen, en besloten van de jaerwedde der dienaers te verminderen, en ze maer à rato van 140 guldens te betalen, te rekenen van den 1° april daerop volgende (1).

In dezelfde maend january werd de aenstelling of benoeming van Anselmus Calewaerts als mejer of vorster van Turnhout, in vervanging van Lambertus Morren, in het resolutieboek der wethouders ingeschreven. Deze persoon was tot het uitoefenen van genoemd ambt aengesteld door den hertog van Turnhout, Emmanuël Feller de Sylva Tarrouca, Meneres et Castro, ridder van het gulden Vlies, alsdan geheime raedsheer van Staet, enz. enz., te Weenen.

Daer de buitenlieden, die zich in de Vryheid kwamen vestigen, namelyk de landbouwers, zich meestal aen het betalen van het poirtersregt (burgerregt) wilden onttrekken, werd er den 27^e february, op aendrang van den heer hoofdschout de Fierlant, door de wethouders besloten, dat hy gemagtigd werd hiervoor 100 gulden te doen betalen.

De volgende personen betaelden in 1764 hun burgerregt, namelyk : Cornelius Debondt, geboortig van Weelde; Pieter Wouters, geboortig van Beerse; Joannes Petrus La Costa, geboortig van Antwerpen; Guilielmus Vannes en Petrus Antonius Janssens.

Denzelfden dag besloten de wethouders insgelyks, van de nieuwe opgebroke ne (ontgonnene) heiden, 15 jaren vry van alle lasten te laten.

De twist, die er het verleden jaer, zoo als wy gezegd hebben, was ontstaen tusschen de kanonikken van St. Pieters-kerk met de confrerie van den Zoeten Naem en met de gilde van de rethorica, wegens hunne altaren, werd ook in het voorjaer in der

(1) Zie de hydragen L^a F.

minne beslist. Er werd een accoord aengegaen, waerby werd bepaeld, dat de kerk, voor het herplaetsen en het gelykvormig maken van die altaren, zoude betalen gl. 141-5-9, en dat de genoemde confrerie en gilde te zamen zouden bydragen gl. 22-9-1 duit.

Op den 1° juny waren de wethouders van Turnhout gedwongen geworden, te besluiten van het innen van het regt op het gemael, op het vee, bier en wynen, voor rekening der stad te doen, of wel uit de hand te verpachten. Niemand had zich op de openbare verpachting aengeboden.

Den 3^e augustus besloten ook de wethouders van het proces niet aen te trekken, dat de zes kwartieren en de vyf onvrye dorpen, wegens den vrydom, dien de koning van Frankryk aen het hertogdom van Turnhout had verleend, aen de gemeente Arendonck aendeden. Arendonck had geweigerd zyn aendeel, in de hier voor gegevene som, te betalen.

In de zelfde zitting werd er insgelyks besloten van, even als het vorige jaer, 10 reële en 35 personele bedden te heffen.

Zyne hoogwaardigheid de bisschop van Antwerpen vormde dit jaer de kinderen der stad en omliggende dorpen. By die gelegenheid had Z. Hw. aen den hoofdschout doen kennen, dat de Vryheid, die omtrent zes duizend communicanten bevatte, en slechts door eenen plebaen en eenen onderpastoor bediend werd, een grooter getal onderpastoors vereischte.

Evengemelde prelaet vertoonde tevens, dat hem klachten waren toegekomen, dat in het gedaen onderzoek of de kinderen de noodige bekwaemheid hadden om het vormsel te ontvangen, er gevonden waren van 10, 12 en meer jaren oud, die hunnen *pater noster* niet kenden. Deze feiten werden door den hoofdschout aen de byeengeroepene schepenen, gezworen en gecommiteerden uit de gegoeidens in zittingen van 26 september en 3 october kenbaer gemaakt, en er werd besloten, dat, aengezien de bisschop van Antwerpen in 1705 den bedienaer der kappelanie van de H. Barbara met zielezorge gelast had, men goed vond eene maend te wachten, ten einde het kapittel den heer Peeters, als bezitter der genoemde kappelanie, inniddels daertoe zouden kunnen dwingen. Ook werd er besloten, dat wanneer het kapittel niet werkstellig maakte van nog eenen heer als onderpastoor te stellen, men aen Zyne Hoogwaardigheid een rekwest zoude zenden, om zyne verklaring te bekomen of er, ja of neen, meer onderpastoors noodig waren, en ingeval van ja, dat men dan die van het kapittel en andere *Decurratores* daertoe zoude dwingen (1). Eene kopy op zegel van deze beramingen werd aen den heer Cantor van het kapittel, by afwezigheid van den heer koordeken, den 15^e october door den notaris Geerts behandigd.

(1) Zie hydragen L^a G en H.

Op den 3^e december gaf de hoofdschout, jonker Carolus de Fierlant, aen de wethouderen onder anderen te kennen, dat de arme alle jaren meer en meer aengroeide; dat de Vryheid hierdoor dusdanig werd belast dat het te vreezen was dat de arme den ryke zoude bederven; dat de Vryheid wederom tot het vereffenen der rekeningen van de tafelen van den II. Geest en van den huisarmen eene som van 1500 gulden moest bybrengen; eindelyk dat men middelen moest beramen om, hetzy met eene geldligting op lyfrent of anderszins, die tafelen in staet te stellen van op hunne inkomsten te bestaen.

Na rypen overleg besloten de wethouderen eenparig, van veertig duizend gulden op lyfrent aen de minst mogelyke intresten te ligten; van de eene helft aen de tafel van den II. Geest en de andere helft aen den huisarmen te verleenen, alsmede van de daertoe benoodigde bemagtiging aen den souverainen raed van Brabant te vragen (1).

De rekening van den aelmoesnier bedroeg :

In ontvangsten	gl. 4070- 5-6
» uitgaven.	» 5248- 2-0

Te kort gl. 1168-19

Die van den II. Geest beliep :

In ontvangsten	gl. 3280- 9
» uitgaven.	» 4751-15-6

Te kort gl. 1471- 6-6

Wanneer men deze ontvangsten en uitgaven met die van 1863 van stads armbestuer vergelykt, dan heeft men hedendaegs veel meer redenen dan alstoen om de aengroeiende behoefte van de volksklas te vreezen.

De inkomsten van het bestuer, volgens de rekening van 1863, zyn, buiten de toelagen der stad, die fr. 29,558-28 belooopen, weinig, nog geen fr. 1600-» vermeerderd, en bedragen maer fr. 14,890-47, en de uitgaven zyn in eenen tyd dat de fabriekwerklieden, die door hunne winsten een zeker welzyn zouden kunnen genieten, tot de som van fr. 44,673-15 geklommen.

Er werden in den loop van dit jaer 1764 dry persoonen als vagebonden voor eeuwig uit het land van Turnhout gebannen, terwyl er een landlooper in het najaer werd gegeeseld.

De Vryheid verloor ook in dat jaer, door de dood, een harer geachtste inwooners, namelyk den heer Andreas Bleyens, gewezen president-schepen, en rentmeester van de *commanderye van Ter Braecke dite Champtrain* (ridder van het orde van Malta) aldaer. De eerw. heer Jacobus De Ooigers, kanonik en cantor van St. Pieters-kerk, verwisselde insgelyks het tydelijke met het eeuwige.

(1) Zie bydragen L^a I.

Ten slotte, myne heeren, moeten wy Ul. onzen innigen dank betoonen voor uwe welwillende medewerking en raedgevingen. Wy achten ons gelukkig van altoos voor het behertigen van stadsbelangen, ons wederzydsch doel, op uwe ondersteuning te mogen rekenen.

Aldus gedaan en voorgelezen in de openbare zitting van den gemeente-raed te Turnhout, datum als boven.

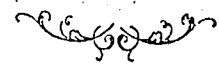
Ter ordonnancie :

De Burgemeester,

De Secretaris,

J. A. A. DIERCKX.

P. J. HEUVELMANS.

BYDRAGEN.

1564.

A.

EXTRACT UIT DE KERCKMEESTERS REKENING VAN
HANS VAN ROMMERSKERCKEN.

In den iersten hebben dese kerckmeesteren ontfangen van Jan Diels Peeterssone die welcke voor der kercke ende onse lieve Vrouwe een schaep gehouden hadde, ende des hy met den anderen zyn schapen vercocht heeft, ende daer af hier XX stuyvers.

Item op ten 29 septembris ontfangen van een pont botere 1 braspennig.

Item op 24 december van 6 eyeren ontfangen een oort.

De kerckmeester, ter ordonnantien van schepenen, tot ende in prysen hebben gedistribueert ende gegeven den genen die de fraeyste fortuen ende speelwagene op ten voors. kermisse dach in den voors. ommeganck gebracht hebben, elcken stoop ten pryse van VIII stuyvers den voors. XVII stoope Rf 6. 16. VI Rg. XVI.

B.

LAUREYS REYENS BORGEMEESTER DER VRYHEIT TURNHOUT.

Lieve en beminde. Alsoo UE. taux in het seconrs nu laetst geconsenteert by myne H. H. de dry staten van Brabant tot bescher-

minge van het ryck wegens den algemeynen vyandt van het Christendomme beloopt ter somme van 1725 L 17 st soo sult niet laeten den selven uwen taux te komen betaelen 't mynen comptoire d'eenne helft binnen acht dagen en d'ander helft ten lanxsten binnen dry maenden, op peine van reele en parate executie Ul. waerschouwende dat den selven uwen taux sal moeten gevonden en opgelevert worden op den voet van den ordonnaire beden en oude augmentatie der selve.

Actum ten comptoire van de beden binnen Antwerpen 29 july 1664. (Getr.) van Parys.

C.

Alsoo de contagieuse sieckte der peste binnen Hollant als Amsterdam, Rotterdam, Leyen en Dordt seer is grafferende, mistgaders oock binnen den dorpe Terheyen by Breda, Loon op 't Sant Ryckevorssel en Moll. Ende men vstaet dat vscheyde ingesetenen van alsuleken geïnfecteerde plaetsen herrewaerts refugeren, ende oock de tyd is aenstaende van vscheyde vruchten, soo pruymen, koolen aiuyen en andere eetwaren van andere fruyterien herwaerts af te seynden, waer door lichtelyck soo van d'eenne als d'andere, de borgers en ingeseten alhier soude door dese mogen worden besmet met de selve sieckte, om de welcke te voorecomen is by schouteth en schepenen vboden, dat niemant binnen dese stadt en vryheyt Turnhout en sal mogen herbergen dusdanige ingesetenen, komende witte vs. en andere geïnfecteerde plaetsen, sonder voorwete van schouteth en schepenen van Turnhout vs. op de verbeurte van vierentwintich guldens tot laste der contraiveneurs te beheeren een derdedeel tot behoef van 't officie, tweede van den armen ende het derde van den aenbrenger, noch dusdanige eetwaren en fruyterien koopen op de vbeurte van twelff guldens te bekeeren als voor, boven de vbeurte van de selve waren, voorders wort verboden dat niemant buyten dese jurisdictie sal mogen gaen schrobben, ende de gepestifereerde en siecken op de gemelde plaetsen gaen assisteren op de pene van een hondert guldens te bekeeren als voor, en van aen lyste gestraft te worden naer arbitragie van saecken, wort insgelyks vboden, oude en nieuwe kleederen, mede oude en nieuwe stoffen, laecken en lynwaet omme te dragen te coope, sonder voorgaende wete van den vs. heere schouteth en ten minste twee schepenen om te weten

van ware 't selve goet is gecomen, op de vbeurte van het selve goet, te beheeren als voor, en arbitralyk gestraft te worden.

Aldus gepubliceert desen 12 july 1664 ter puyen af ten overstaen van schouteth en schepenen. Item almoech 15 july vs. ten overstaen als voor. Item noch op den 26 october. daer naer by overstaen als voor.

Testor als secretaris

(Get.) Proost.

D.

LIEVE GETROUWE,

Wy hebben Ul. missive van 26 augustus wel ontfangen en de daer vuyt met sonderlinghe aengenaemheyten gesien de continuatie van derselver genegentheyten ende affectie onswaerts, daer van onsen rentmeester; ons oock een particulier teycken uyt Ul. naeme heeft opgecoffert mette de twee stueken lynwaeten die U. L. by de voors. missive hadden gevoeght. Wy bedancken U. L. seer besonderlyken daer vooren; mitsgaders voor alle de goede toewenschingen die U. L. ons ter occasie van ons veriaeren zyn doende, ende vseeckeren U. L., dat wy aen onse syde noyt sullen naerlaeten U. L. onse particuliere affectie te bethoonen, en de gerustheyten en welvaeren van onse goede ingesetenen onzer vryheid en lande van Turnhout naer ons vermogen te behertigen en procureren gelyck wy altoos gedaen hebben.

By dese occasie hebben wy oock goet gevonden U. L. indachtich te maecken het dessein van een nieuw te maecken dreve van de vryheyten aff tot ons bosch van grootenhout toe. Daer toe U. L. ons laest tot Turnhout synde derselver inclinatie hebben betuyght. Waer op dan vervolgens door ons derwaerts gesonden synde geweest den architect Post, die daer van inspectie heeft genomen, en ook verscheidene projecten en overslaegen gemaect, hebben wy cyntelyck ons ooghen en goetvinden laeten gaen op een 't welck U. L. by den secretaris Proost, en onsen voorn. rentmeester sal aengewesen worden. Wy willen vertrouwen dat U. L. all hett'gene, 'twelck tot cieraetende welstant van de stad en vryheyten, oock tot vermaeck van der selver ingesetenen is streckende, niet minder als wy gedaen hebben ende noch doen, in alles, ende particulierlyck oock hier in sullen

betrachten, ende met den iersten daer aen de handt slaen, en 'tselven int werck doen stellen, alsoo het saisoen nu daer toe seer bequaem sal worden, en wy geerne, de naeste somer met Godes hulpe, gedaen souden willen vinden, en U. L. voor mogen bedancken.

Wy sullen ons dan daer op verlaeten, ende opt gene U. L. naerder by de twee bovengenoemden van onsen twege op dat subiect sal vorgebracht worden.

Ondertusschen Lieve getrouwe blyft Gode bevolen.

Tot Hensseledyck desen 5 september 1664.

U. L. goede vriendinne

(Get.) Amelie Princesse d'Orange.

E.

17 7^{ber} 1664.

Op 't beschryven van den heere hooft schouteth zyn op des heeren huys vschenen, Empsens Mallans enz. enz.

Aen de welcke den heer hooft schouteth voorgelesen synde de missive hier boven by copye gaende heeft afgevraeght henne resolutie over de geconcipeerde te maecken allée oft dreve in voors. missive verhaelt, en oft niet goet en ware hier over in desen saisoene nu te ontbieden Christoffel Schuermans.

Wacrop is geresolveert dat mits den heer schout morgen reyst naer Breda, sal hebben aen gemelden Christoffel aen te seggen oock aen Jan Antonis Schuermans dat een van selve cito will overkomen om vervolgens de carte figuratief de afftreckinge te doen, waer over de gravinghe soude geschieden.

F.

EXTRACTEN UIT HET RESOLUTIEBOEK DER STAD EN VRYHEID TURNHOUT.

5 JANUARY 1764.

Op de convocatie van joncker Carolus De Fierlant enz. enz.
5^e Geeft den hr convocant ul te bemerken hoe het officie certyds

altdt is geassisteert geworden van twee rondgangers, vier dienaers handuyten etc. Dat hy alsnu eenighlyk voorsien is van twee dienaers welke moeten vigileren op contraventien der placeerten, politique ordonnantiën bedelaers en voorders op allen het genē het officie is vereyschende en alsoo het aen den heer convocant onmogelyk is door soo eene al te slechte assistentie in soo een groot district te achtervolgen allen, tgene is streckende tot goede policie en tot de publique rust soo versoeckt den heere convocant dat ul. hem ten minsten boven de twee dienaers twee rontgangers tot assistentie geven van de compagnie van dhr L'Escaille.

RESOLUTUM.

5° Is geresolveert by provisie eenen rontganger te versoeken van de compagnie L'Escaille waer toe gecommiteerd wordt den heere convocant ende daer over soo modicq te accorderen als tdoenelyk is, wort voorders geresolveert van de gagie der dienaers te verminderende in toecomende maer te betaelen à rato 140 guldens 's jaers inganck te nemen met het toecomende vierendeel jaers.

Aldus geresolveert desen ut ante.

Volgen de handmerken.

G.

26 7^{ber} 1764.

Op de convocatie van den heere hoofschouteth syn ter schepene caemer alhier gecompareert die heeren schepenen, gesworens ende gecommiteerde uyt de gegoydens dese onderteekent hebbende, aen de weleke den heere convocant heeft voorgedragen dat alhier in dese populeuse gemeynte maer en is eenen plebaen ende eenen onder pastoir de pastorele fonctie exercerende, men reeckent dese gemeynte op omtrent 6000 communicanten deselve syn verdeylt in dese gemeynte oft vryheydt ende op de gehuchten, waer van sommige ruym onderhalf ure disteren ende andere een uer ende minder van dese vryheydt, de weleke altemael door de voors. twee heeren int pastoreel moeten bedient worden, men laet een gesont verstandt oordeelen oft sulcx in geene onmogelyckheit bestaet, men vertrouwt vastelyck van jae, want syne doorluchtigste hoogheerdegheyt lest-

mael alhier geweest synde om te vormen heeft aen den heere convocant ende andere vertelt dat hem elaghten waren geschiedt dat int examineren van de kinderen om de selve tot het vormsel te prepareren menigthe bevonden syn van 10, 12 en meer jaeren oudt die soo sleght in ons Geloof-geinstrueerd waren dat zy selfs hunnen paternoster niet en wisten, datter menigthe ingesetene op de voors. gehughten geadministreert synde noyt meer door eenige geestelyckheyt besoght warden, dit soo wesende in den tydt datter geene sieckte regneren, soo stelt men in consideratie wat quade gevolgen sulcx sal hebben in den tydt datter sieckten regneren, met een woort syne doorluchtigste hoogweerdigheyt heeft aen den heere convocant te kennen gegeven datter in dese gemeynte meer onderpastroors behoorden te wesen om soo populeuse gemeynte te bedienen ende dat de regeerders daer voor behoorden te zorgen, waer om den heer convocant ul. tegens als nu heeft doen convoceren ten eynde van te resolveren wat desaengaende tot welstandt deser gemeynte behoort te geschieden hierop ul. resolutie versoekende. Ende vermits, etc.

H.

5 8^{ber} 1764.

Op de convocatie van den heere hoofschouteth ingevolge genomen reches van den 26 7^{ber} lestleden syn ter schepene caemer gecompareert die heeren schepenen gesworens ende gecommiteerde uyt de gegoydens dese onderteekent hebbende aen de welcke den heere convocant andermael is proponerende ende voordragende de propositie van den selven daghe daerop alsnu ul. resolutie versoekende.

Waer op alsnu is goetgevonden ende geresolveert, dat vermits de heeren van den cappittule alhier hebben geproduceert seecker extract *ex libro actorum secretariū Episcopatus Antverpiensis* waer uyt blyckt dat op den 15 july 1705 door syne hoogweerdigheyt den heer bisschop van Antwerpen, subreveren het cappittel ende tot dienst der gemeynte is geaggraveert en belast met zieleorghe de cappellanie sainte Barbaræ waer van tegenwoordig possessor is dheer Peeters, dat men sal waghten eene maent op dat die van den

cappittule den voors. heer Peeters in middels souden cunnen constringeren dunckt het hun goet, ende in cas sy sulcx niet werckstelligh en maecken met effectief noch eenen hier voor onderpastoir te stellen; te presenteren request aen zyne doorluchtigste hoogweerdigheyd ten eynde om te verclaeren oft alhier geen meer heeren tot dienste der gemeynte nootsaekelyk syn ende in cas van ja die vant cappittule ende andere *Decurratores* daer toe te constringeren ende vermits die vant cappittel de voors. aggravatie alleen hebben versoght dat dese sal worden geinsinueert aen die vant cappittel.

Aldus geresolveert desen ut ante.

Volgen de handmerken.

Insinuatio facta by copye op zegel ende behandicht aen den heere cantor van 't cappittel mits d'absentie van den heere choordeken door my onderget. notaris by den souv. raede geadmitteert desen 15⁸ber 1764.

(Get.) Geerts.

I.

5 DECEMBER 1764.

Op de convocatie van joncker Carolus De Fierlant hooft-schouteth deser stadt syn ter schepene camer alhier gecompareert die schepenen, gesworens ende gecommiteerde vuyt de gegoeydens samen representerende teorpns deser stadt aen de welke den heere Convocant is voordragende hoe dat alle jaren den armen meer en meer is accesserende waer door dese gemeynte soodanig wordt belast dat het te vreesen is dat den armen den reycken sal bederven gelyck genoeghsaem blykt uyt alle de reeckeningen soo van de taefele van den II. Geest, als van den huysarmen, dat dese gemeynte wederom tot coelinge van het sloth der reeckeninge van den II. Geest op heden geschiedt moet suppleren omtrent de 1500 guldens, om allen het welck te redder diender middelen beracnt te worden 't sy by lighen van lyfrenten oft andersins om alsoo beyde de tafelen in stact te stellen dat de selve uyt eygen. revenuen comen subsisteren waer op ul. resolutie versoght wort.

Allen het welck rypelyck overwogen en gepondereert soo is daer op *unanimiter* geresolveert van te lighen 10000 guldens op lyfrenthe ende daer van de eene helft te stellen ten laste van de taefele van den huysarmen en dander helft ten laste van de taefele van den II. Geest tot soodanige modiquen intrest als immers doenelyck wesen sal en dat de courteres van de sloten uit die gemeynten sal worden gesuppleert gelyck men eventwel als nu ooc^t: genootsaect zyn te doen, ende daer toe te versoccken octrooy in den souvereynen raede van Brabant waer toe gecommiteerd worden procureur Van-noeteren tot Brussel.

Aldus geresolveert desen ut ante.

Volgen de handmerken.

